

СТЕНОГРАМА

слухань у Комітеті Верховної Ради України
з питань гуманітарної та інформаційної політики на тему:
"Про стан соціального захисту дітей та невідкладні заходи, направлені
на захист прав дитини в Україні"

18 грудня 2019 року

ТКАЧЕНКО О.В. Колеги, прошу сідати. Ми 2-3 хвилини чекаємо представників міністерства і починаємо.

Шановні колеги, радий вас вітати напередодні дня Святого Миколая. І символічно тим більш, що це перші слухання Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики, і присвячені вони такій темі, за що щиро вдячний колегам: і пані Констанкевич, і пані Кравчук, Тетяні Рябусі, Юрію Павленку за ініціативу в організації цих слухань.

Хотів би нагадати, що діти не просто "наше все", а з точки зору статистичного виміру – це одна шоста населення країни. І не приділяти достатньо уваги, особливо тим дітям, які знаходяться і потребують в першу чергу нашої опіки, було б напевно неправильно, тому сьогодні тут зібралися не тільки експерти, громадські активісти, в першу чергу, люди, які представляють громадський сектор, але і представники міністерств, силових структур, депутати обласних органів влади, міжнародних організацій.

Сподіваюся, що відбудеться конструктивна розмова. У нас дуже багато органів влади, які опікуються дітьми, але питання в координації роботи між цими органами влади, і очевидно, що ми як представницький орган покликані зробити все від нас залежне для того, щоб забезпечити такий координаційний майданчик у цій роботі.

Станом на сьогодні особливе занепокоєння викликають ситуації з дітьми, які знаходяться в інституційних закладах на повному державному утриманні. Між тим, 92 відсотки цих дітей мають батьків. Чому вони опиняються в інтернатах, є різні причини: від фінансової неспроможності, небажання, поганих умов проживання дитини в сім'ї, але вочевидь, що причина простіша – це робота, власне, в сім'ях і з батьками.

Існує також проблема кадрового забезпечення профільних служб з питань захисту дітей на місцях, в утворених ОТГ, лише у чверті з них створені відповідні служби в справах дітей, хоча ми переконані, що в кожній

об'єднаній громаді мають бути такі служби, до яких можуть звертатись батьки. Не кажу вже про те, що особливої уваги потребує робота з дітьми, які постраждали від збройного конфлікту, що діти, які відповідно до законів, отримали такий статус, насправді фактично не мають реальної державної підтримки.

Я думаю, що більш детально ви зможете обговорити це під час цих слухань. І хотів би одразу повідомити, що комітет підготував проект постанови відповідний Верховної Ради, яким передбачається низка заходів аби поліпшити становище українських дітей та вдосконалити діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади з питань забезпечення дотримання прав дитини в Україні.

Ми не думаємо, що знаємо всі остаточні відповіді, очевидно, що наше обговорення має знайти також певні рішення. Тому бажаю вам плідної роботи і передаю слово Тетяні Рябусі.

РЯБУХА Т.В. Дякую.

Доброго дня, шановні учасники наших слухань! По-перше, дозвольте висловити вам усім свою вдячність за те, що знайшли час приєднатися до нашого обговорення таких надскладних питань, я би сказала, пов'язаних з захистом прав дітей в Україні. Я повторю слова пана Олександра про те, що сьогодні ми очікуємо на конструктивну ділову розмову і сподіваюсь, що під час наших слухань будуть висловлені чіткі пропозиції, наголошую, пропозиції, які направлені на вирішення проблемних питань, які ми сьогодні озвучимо під час наших слухань.

Всі учасники зараз отримали проект рекомендацій слухань. Цей проект буде доопрацьовуватись. За підсумками нашої зустрічі та з врахуванням сьогоднішніх пропозицій, які будуть висловлені в цій залі, знову ж таки буде він доопрацьований.

Тепер щодо регламенту нашої роботи. Пропонується встановити наступний регламент для виступів: для представників центральних органів виконавчої влади – до 10 хвилин, для народних депутатів та представників місцевих органів влади – до 5 хвилин, також народним депутатам буде надаватися слово поза чергою в разі виникнення цієї потреби, тому що в процесі слухань до нас будуть долучатися теж народні депутати.

Також хотілося б зазначити, що відповідно до Закону "Про комітети Верховної Ради України" запитання до виступаючих ми можемо задавати, члени комітету. Також обговорення рекомендацій слухань відбудеться наприкінці всіх заявлених виступів під час обговорення теми слухань.

Отже, розпочнемо наші слухання. До слова запрошується народний депутат України, скажімо, фактично постанова Юрія Олексійовича і стала поштовхом до сьогоднішніх наших комітетських слухань, тому, Юрію Олексійовичу, вам слово.

Дякую.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Шановні колеги, шановні учасники комітетських слухань! Мені приємно, що Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики, який має багато предметів відання і відповідальності в своїй роботі, визначив одним із ключових пріоритетів в роботі – це забезпечення захисту прав дитини. І сьогоднішні перші комітетські слухання, на мій погляд, цьому свідчення. Більше того, це та тема, яка, на мій погляд, точно не розділяє членів комітету – народних депутатів – на політичні фракції, а навпаки єднає в бажанні творити ефективну результативну політику.

Становище дітей, без сумніву, є інтегрованим показником соціально-економічної ситуації в країні, і Україна вже давно потребує серйозного аналізу становища дітей в Україні, який, на жаль, тривалий час не проводився. В рамках підготовки до сьогоднішніх комітетських слухань народні депутати, секретаріат комітету зробили таку першу дуже важливу роботу, спробували зробити такий перший загальний аналіз становища дітей по найбільш уразливих категоріях. Цей аналіз зроблений на основі всіх тих матеріалів, які були надіслані обласними державними адміністраціями і профільними міністерствами і відомствами країни.

На основі цих матеріалів і зробленого аналізу підготовлений, власне, у кожного із вас є, проект відповідної постанови, над якою ми, власне, і сьогодні плануємо працювати, і плануємо доопрацювати по завершенню комітетських слухань. Це фактично як дорожня карта головних дій, які необхідно зробити з тим, аби політика забезпечення захисту прав дитини стала максимально ефективною в країні.

Я так само звертаюся до кожного із виступаючих з тим, щоб ми менше витрачали часу на опис проблем, не вирішуваних чи нагальних проблем, а максимально зосередились на тих кроках, які необхідно робити, на рішеннях, на діях кожного відповідно до своєї компетенції. І сам проект постанови, він якраз і побудований таким чином з точки зору конкретних кроків і завдань, які стоять перед кожним. І тут відповідний комітет і кожний народний депутат є максимальним партнером з тим, аби те, що стосується законодавчих рішень, було максимально ефективно проведено.

Самі пріоритети, які винесені даним проектом, це в першу чергу демографічні характеристики дитячого населення. Це визначено сьогодні і Президентом і урядом як пріоритет - зростання народжуваності, покращення демографічних показників. Разом з тим, ми бачимо: минулий рік - мінус 7 відсотків спад народжуваності, цей рік, по прогнозах, мінус 10 відсотків спад народжуваності.

На жаль, оці такі проекти попереднього уряду "пакунок малюка" чи там "муніципальна няня", вони не дали жодного ефекту і фактично там більше півмільярда коштів потрачені без жодного ефекту для демографічної політики. Очевидно, треба бачити і шукати інші рішення, які б дійсно давали ефект.

Друге, це забезпечення права дитини на батьків. Голова комітету тут чітко висловив позицію. Тут два завдання: перше – це зберегти рідних тата і маму для дитини, і друге – в разі втрати, осиротіння дитини забезпечити її право на сім'ю. Ми бачимо, і аналізуємо ті дані, які ми отримали із областей, з міністерств, що у нас не дуже добра ситуація і з влаштуванням і, скажемо так, з наданням статусів, і з влаштуванням дітей в сімейні форми виховання.

Плюс ми бачимо певний ризик, який виникає зі зміною пріоритетності національного і міждержавного усиновлення. І тут цікаво було би почути, власне, позицію профільних міністерств і соціальної політики, і охорони здоров'я.

Наступне, це питання, пов'язані з захистом дітей, які постраждали від війни, діти, які є жертвами військового конфлікту. Зроблена була певна робота, є законодавча норма, є відповідний проект постанови. Сьогодні важливо цю постанову і, власне, закон наповнити конкретними діями уже по відношенню до кожної дитини, в залежності від рівня її травми і її потреб.

Діти в конфлікті з законом. Так само, на жаль, дещо випала ця проблематика із пріоритетності, тому пропонується ряд доручень і ряд рішень, які би сьогодні дали нам і профілактичну можливість роботи, і, власне, вже безпосередньо з дитиною, яка постраждала.

І окремий блок питань пов'язаний із реформою децентралізації, тим більше, що внесений і проект змін до Конституції Президентом. І цей процес уже триває певний час.

Натомість залишаються невирішеними питання розподілу повноважень між районною державною адміністрацією і ОТГ. А в умовах, коли РДА можуть бути взагалі ліквідовані, у нас "підвисає" поняття і, власне, функції органу опіки і піклування. Ми вже сьогодні бачимо проблеми, поки ще навіть

діють РДА. Натомість може виникнути серйозний колапс в забезпеченні захисту прав дитини на місцях.

Тому впевнений, вже сьогодні треба починати формувати, виписувати нові проекти постанови замість 866-ї і 905-ї, вже базуючись на ОТГ як потенційному базовому органі опіки і піклування. Без сумніву, і теми медичної реформи, і освітньої реформи, які розпочалися, на мій погляд, не в повній мірі враховували в тих діях і кроках, які здійснювали міністерства, інтереси дітей. Тут теж ми готові дослухатися до пропозицій, власне, профільних міністерств, а також усіх зацікавлених громадських і місцевих органів влади.

І на звернення. Це не крайня тема, а можливо, і найперша тема: "А хто ж здійснює цю політику? Хто здійснює політику захисту забезпечення прав дитини?" Без сумніву, найбільший обсяг повноважень саме у тих працівників, які працюють на місцях: служби у справах дітей, центри соціальних служб з питань сім'ї, дітей і молоді, відповідний підрозділ поліції і так далі. На жаль, сьогодні кадрове забезпечення кожної із служб, яка працює в інтересах дітей, є мінімальне від потреби, а то і менше. Служби у справах дітей - 30-40-50 відсотків від потреби сьогодні мають кадрового складу на місцях. Хоча деякі області, тут ми поговоримо в дискусії, і подали інформацію, що на 98 відсотків забезпечені. От сьогодні послухаємо, як це вдалося одній із областей мати таке забезпечення. Тобто з однієї сторони скорочується кількість відповідних кадрів, а з іншої сторони - служби, центри ну майже щомісяця з ухваленням нового закону отримують все нові і нові повноваження. І от це перезавантаження, вигорання, яке відбувається у працівника на місці, на мій погляд, дуже серйозно позначається на якості ухвалених рішень посадовою особою по відношенню до конкретної або дитини, або до сім'ї.

І окрема тема, яку ми теж в рамках наших слухань будемо піднімати, це відносини з судовою гілкою влади, так як ми бачимо сьогодні дуже серйозні проблеми з розглядами в судах справ, які стосуються позбавлення батьківських прав, поновлення батьківських прав, питань, пов'язаних з усиновленням дітей, які не те що там 3 місяці, маємо уже випадки, що до півтора року розглядаються в судах. А в умовах, коли 35 судів першої інстанції взагалі не існують, очевидно, це теж одне із важливих завдань, які ми перед собою ставимо. Прийшли хтось, так, із судової гілки влади? Ми запрошували, але в будь-якому випадку будемо до них звертатися, тим більше, Тетяна Василівна зараз вже підготувала відповідний проект закону, як пришвидшити ці процеси відповідним законом - теж важливо буде його і

сьогодні обговорити і заручитися вашою підтримкою, бо є ті, хто проти таких рішень з точки зору пріоритетності розгляду справ дітей в судах.

Тож ще раз дякую всім, хто знайшов час, і закликаю до максимально такої професійної сьогодні дискусії, мудрих рішень як основних пріоритетів нашої спільної роботи на 2020 рік.

Дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Юрію Олексійовичу. Шановні колеги, тому пропоную зараз перейти безпосередньо до обговорення.

До виступу запрошується заступник Міністра соціальної політики України Коваль Олег Петрович.

Прошу, Олегу Петровичу.

КОВАЛЬ О.П. Дякую дуже.

Доброго дня, шановні колеги та учасники комітетських слухань! Сьогодні в цій залі нас об'єднало питання забезпечення прав дітей. Тож дозвольте доповісти основні досягнення в цій сфері та проблеми, які бачить Міністерство соціальної політики, які перспективи їх якнайшвидшого вирішення.

Одна із цілей Програми дій уряду 3.2 каже наступне: "Кожна дитина зростає та виховується в родині або в умовах, максимально наближених до сімейних, у благополучному, доброзичливому та безпечному середовищі, де дбають про потреби та інтереси дітей". Слід зазначити, що по реалізації кожного з пріоритетів і зокрема цього утворені в Міністерстві соціальної політики робочі групи. Я очолюю групу по реалізації цього пріоритету. До речі, я дякую народним депутатам за те, що доєдналися і увійшли до складу цієї групи. Тож я вважаю, що ми робимо спільну справу, і сьогоднішні слухання – це ще одне тому підтвердження.

Зниження виконання сім'єю виховної та репродуктивної функції, низький рівень забезпечення потреб дітей за місцем свого проживання призводять до їхнього зростання в небезпечному середовищі, а саме: високого рівня смертності дітей від зовнішніх причин, а також виховання 95 тисяч дітей в інституціях. Діти потрапляють у складні життєві обставини зокрема через залучення до найгірших форм дитячої праці, жорстке

поводження, ухилення батьків, осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків. Як наслідок, батьки направляють дітей або служби у справах дітей змушують вилучати дітей, направляти їх для виховання в інституції.

Нами ретельно проаналізовані проблеми, які ми маємо на початок діяльності уряду. Коротко поінформую, в чому вони полягають. По-перше, низька спроможність та практично відсутність відповідальності органів місцевого самоврядування, що є органами опіки та піклування забезпеченням прав дітей на своїй території. Так, станом на 1 січня 2019 року в Україні нараховувалося 7 мільйонів 241 тисяча 261 дитина, а в службах у справах дітей працювало 2 тисячі 987 штатних одиниць. Зафіксовані випадки, де в райдержадміністраціях в таких службах працювало 1-2 працівники. Хоча розпочався процес створення служб у справах дітей в ОТГ, поки що станом на 01.12 цього року утворено лише 203 служби у справах дітей з-поміж 1014 ОТГ (тільки 20 відсотків).

По-друге, тривалий розгляд судами справ щодо позбавлення батьківських прав, відібрання дітей без позбавлення батьківських прав та тенденції останніх років щодо відмов у задоволенні відповідних позовних вимог всупереч інтересам дитини.

По-третє. Незважаючи на те, що вже завершено перший етап реалізації реформи інституційного виховання дітей в Україні, кількість дітей в закладах практично не зменшується.

І остання проблема – це зниження відповідальності батьків за виховання дітей.

Довідково: стабільно зменшується коефіцієнт шлюбності в Україні, підвищується загальна кількість розлучень, знижується рівень народжуваності. У 2018 році у порівнянні з 2014 кількість народжених дітей знизилася з 465 тисяч до 335 тисяч дітей. Щороку близько 10 тисяч дітей залишається без батьківського піклування.

Які конкретні кроки для виконання програмної цілі? Умовно їх можна розділити на 4 кроки.

Крок 1. Забезпечення потреб та захисту прав дітей на рівні кожної громади. Для цього необхідно: забезпечити утворення в кожній об'єднаній територіальній громаді служби у справах дітей як гаранту захисту прав дітей на відповідній території. Практично на сьогодні це означає збільшення кількості служб у справах дітей у 5 разів. Запровадити дійсний механізм державного контролю за функціонуванням системи забезпечення потреб та захисту прав дітей на рівні кожної територіальної громади. Відповідний

законопроект уже розроблений Мінсоцполітики і найближчим часом буде надісланий для узгодження.

Вдосконалити роботу судової гілки влади шляхом запровадження спеціальних судів щодо розгляду сімейних справ. Тут ми співпрацюємо з Міністерством юстиції в розробленні відповідного законопроекту.

Забезпечити функціонування органів, закладів та служб, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії жорстокому поводженню з дітьми. Будуть внесені зміни в Положення про ЦСПРД (Центр соціально-психологічної реабілітації дітей). Вже розроблена і узгоджується програма соціально-психологічної реабілітації. Повинен бути суттєво прискорений розвиток патронатного виховання. На сьогодні в країні 106 патронатних сімей, на жаль.

Активно розвивати та інтегрувати соціальні послуги на рівні базових територіальних громад. Всього соціальні послуги в ОТГ сьогодні надають лише 3 тисячі 693 фахівці комунальних закладів та виконавчих комітетів ОТГ. А відповідно до Програми діяльності уряду запроваджується норматив – 1 фахівець на 4 тисячі сільського та на 8 тисяч міського населення. Це приблизно від 8 до 12 тисяч фахівців соціальної роботи в країні.

Крок 2. Формування відповідального ставлення до батьківства. Для цього нам необхідно: припинити призначення та виплати державної допомоги на дітей батькам, які влаштовують їх до інституцій. Запровадити нові і вдосконалити існуючі механізми оплати вартості батьками утримання дітей в інституціях. Вдосконалити механізми підтримки малолітніх та неповнолітніх батьків. Закріпити право органу опіки та піклування надавати згоду на медичне втручання дитини без згоди її батьків, інших законних представників. Врегулювати участь того з батьків, хто проживає окремо від дитини, не тільки у вихованні дитини, але і у вирішенні питань щодо її лікування, навчання. Запровадити відповідальність обох батьків за невиконання рішення органу опіки та піклування або суду щодо визначення способів участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею.

Всі ці завдання враховано в розробленому Мінсоцполітики законопроекті про посилення батьківської відповідальності та виховання дітей.

Державною допомогою сім'ям з дітьми станом на 1 листопада 2019 року забезпечено 1,3 мільйона отримувачів на півтора мільйона дітей на суму 20,5 мільярда гривень.

Крім цього, відповідно до Закону про державний бюджет України на 2020 рік з 01.07 буде підвищено рівень забезпечення на дітей з

малозабезпечених сімей з 85 до 130 відсотків від прожиткового мінімуму. В 2020 році буде продовжена реалізація ініціатив уряду щодо надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги "пакунок малюка" та надання послуги з догляду за дитиною до трьох років "муніципальна няня". Державним бюджетом 2020 року передбачено кошти на розвиток послуг для сімей з дітьми, в тому числі надання послуги "муніципальна няня" для 15 тисяч отримувачів, надання одноразової натуральної допомоги "пакунок малюка" на 330 тисяч отримувачів.

Крок 3. Розвиток сімейної форми виховання та усиновлення дітей. Яка в нас ситуація на сьогодні? На обліку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, перебуває 70 тисяч 90 дітей. Загалом сімейними формами виховання охоплено понад 64 тисячі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що становить 91,4 відсотка від загальної кількості таких дітей.

Безумовно, найбільш пріоритетною та захищеною формою влаштування дитини є усиновлення, оскільки така дитина втрачає статус дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, та отримує права на рівні біологічних дітей. 17 тисяч дітей можуть бути усиновлені, 70 відсотків з яких це діти старше десятирічного віку. Протягом 11 місяців цього року було усиновлено 1 тисяча 611 дітей, з них українцями – 1280 дітей, що на 64 дитини більше, ніж за аналогічний період минулого року, іноземці – 326 дітей. Тобто ніякого зменшення національного усиновлення не спостерігається. Водночас в Україні 1 тисяча 564 подружні пари та одиноких громадян перебувають на обліку кандидатів в усиновителі та більше ніж 75 відсотків з них бажають прийняти в свою родину дитину до п'ятирічного віку. Проте довготривалий період розгляду судами справ про усиновлення та набуття рішення суду законної сили в місячний термін апеляційного оскарження не дозволяють якнайшвидше забрати дитину в родину, яка виявила бажання її усиновити.

Щоб змінити таку ситуацію Мінсоцполітики розробляє зміни до законодавства, що дозволять: становити термін забезпечення пріоритетного права для прийомних батьків та батьків-вихователів щодо усиновлення дитини, кандидатам в усиновителі, які встановили з дитиною та виявили бажання її усиновити, забрати таку дитину в родину під тимчасову опіку до прийняття судом рішення про усиновлення. Наразі законодавством України надано переважне право громадянам України перед іноземцями на усиновлення дітей. Мінсоцполітики вже розпочало роботу з впровадження діяльності з усиновлення за допомогою цифрових технологій, а саме: буде

запровадження ознайомлення кандидатів в усиновителі з інформацією про дітей за допомогою електронного банку таких дітей, відмовою від паперових носіїв шляхом запровадження електронних журналів обліку, суттєво збільшиться обсяг інформації про дитину, яка зберігається в електронному банку дітей.

Реалізація поставлених завдань є першим кроком приєднання до Конвенції про захист дітей та співробітництво з питань міжнародного усиновлення, це є міжнародний документ, ухвалений у 1993 році. Сторонами конвенції на сьогодні є майже 100 держав світу, які використовують прозорий механізм легального усиновлення дітей іноземними громадянами, тим самим забезпечуючи дотримання гарантій під час усиновлення та захищаючи права таких дітей після процедури усиновлення. На жаль, Україна поки що не одна з цих країн.

Що ж очікує Україну у разі приєднання до конвенції?

Перше - запровадження єдиної міжнародної процедури усиновлення дітей.

Друге - запровадження системи співробітництва з питань міжнародного усиновлення між компетентними органами договірних держав у сфері усиновлення.

Третє - зобов'язання держав-учасниць конвенції контролювати процес усиновлення і додержання прав дитини після усиновлення.

Четверте - запобігання викраденню, продажу дітей або торгівлі ними.

П'яте (і головне) - це дасть змогу усунути корупційну складову у вигляді представників сімей з усиновлення, які не наділені жодною відповідальністю.

При цьому не менш важливим залишається влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у сімейні форми виховання в нашій країні. Так, станом на 1 жовтня 2019 року функціонує 1 тисяча 140 ДБСТ (дитячих будинків сімейного типу) та 3 тисячі 377 прийомних сімей, в яких виховуються 14 тисяч дітей. При цьому варто зазначити, що постійно відбувається щорічне збільшення. І ніякого катастрофічного зменшення не відбувається. А вже за 9 місяців поточного року в ці форми влаштовано на 165 дітей більше ніж за аналогічний період минулого року. У сім'ях опікунів/піклувальників виховується більше 50 тисяч дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Загалом це стала цифра, оскільки опікунські сім'ї здебільшого - це родичі.

Цього вдалося досягнути завдяки тому, що протягом 2017-2019 років в Мінсоцполітики передбачено видатки на субвенцію з державного бюджету

місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа.

За 2 роки за кошти субвенції придбано 121 будинок для ДБСТ для 800 дітей та 1297 квартир для 1503 осіб з числа дітей-сиріт, які досягли 18-річного віку. У 2019 році більше 1700 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та осіб з їх числа отримали за рахунок субвенції компенсацію на придбання житла.

На сьогодні за кошти субвенції будується 9 малих групових будинків і вже завершено будівництво двох МГБ, в яких проводяться внутрішні роботи. В цих будинках будуть надаватись послуги відповідно до потреб територіальної громади на заміну установам і закладам з подібними функціями, що сприятиме пришвидшенню реформування інтернатних закладів, створених ще за радянських часів, та забезпечить максимальну доступність дітей до послуг в громаді.

Попри такі результати залишається ряд невирішених проблем для повноцінного функціонування сімей, які беруть на виховання дітей. Ми розуміємо, що, не дивлячись на те, що знято обмеження на грошове забезпечення батькам-вихователям, прийомним батькам, фінансова спроможність таких родин знижується. А це може спричинити і зменшення влаштування дітей у сім'ї, і як наслідок діти будуть проживати в інституційних закладах.

Враховуючи зазначене, в наступному році Законом України "Про державний бюджет України на 2020 рік" передбачається підвищити розміри допомоги з двох до двох з половиною прожиткових мінімумів на дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, а також дітям з інвалідністю з двох до трьох з половиною прожиткових мінімумів, та розмір грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам буде підвищено до одного прожиткового мінімуму на кожну дитину-вихованця та кожну прийомну дитину попри існуючі 70%.

І на завершення не менш важливий крок чотири: забезпечення реформування інституцій. Для цього необхідно забезпечити виконання регіональних планів реформування закладів інституційного догляду, ввести мораторій на влаштування до закладів інституційного догляду та виховання дітей віком до трьох років. Переглянути діючі державні стандарти соціальних послуг сім'ям з дітьми, зокрема які мають дітей з інвалідністю.

Окремо дозвольте висловити позицію міністерства щодо підтримки дітей, постраждалих внаслідок воєнних дій та збройного конфлікту. Сьогодні такий статус є у 37 тисяч 875 дітей. Із зазначеної кількості 88 дітей отримали поранення, контузію, каліцтво, а інші зазнали психологічного насильства.

Завдання для нас: вивчити питання щодо надання одноразової грошової допомоги дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, виходячи з їх кількості, причини отримання статусу та фінансових можливостей держави. Забезпечити максимальне охоплення оздоровленням та відпочинком дітей, яким надано такий статус. Надання комплексно-якісних соціальних послуг дітям, яким надано статус, з урахуванням особливих потреб кожної дитини.

Я ще раз дякую за організацію комітетських слухань на дуже важливу для нас тему і сподіваюсь, що спільними зусиллями ми реалізуємо ці завдання і створимо необхідні умови для забезпечення прав дітей в країні.

Дякую за увагу, шановні колеги.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Олегу Петровичу.

На початку хотілося б трішечки прокоментувати ті всі питання, які ви озвучили. Наразі ми можемо ознайомитися з довідкою також.

Але у мене до вас, Олегу Петровичу, є запитання. На сьогодні все ж таки відслідковується тенденція щодо зменшення кількості дітей протягом року, які влаштовані в сім'ї. Ну от я хочу почути від вас: як ваше міністерство планує здійснити роботу, щоб кількість таких дітей все ж таки навпаки збільшувалася? Тому що дивлячись на співвідношення, то ця проблема залишалася практично невирішеною.

Дякую.

КОВАЛЬ О.П. Якщо ви говорите про початковий період вилучення дитини чи ситуацію, коли дитина позбавилася своїх батьків, це розвиток патронатних сімей. Чи ви говорите зараз про інституції ДБСТ, прийомні сім'ї. Про ДБСТ?

РЯБУХА Т.В. Так.

КОВАЛЬ О.П. Ви порушили дуже важливе питання. В цілому вся реформа, пов'язана з деінституціалізацією, це скорочення знаходження дітей в інституціях, напряду залежить від розвитку патронатних сімей, сімей ДБСТ у країні. Хоча хочу зазначити, що лише 92 відсотки, близько 90 тисяч дітей

мають батьків, а 4 тисячі дітей – це діти, які мають статус сироти та позбавлені батьківського піклування.

Питання з влаштуванням дітей позбавлених батьківського піклування та сиріт в сімейні форми виховання сьогодні знаходиться на нашому контролі. Ми зараз змінюємо умови і підхід для стимулювання створення прийомних сімей в територіях, для цього переглядається процедура і підхід підготовки цих сімей, поширення інформації, пов'язаної з заохоченням сімей утворювати прийомні сім'ї і прийом дітей туди, фінансове заохочення. У нас проблема, наприклад, з навчанням. У нас знаходяться обласні центри...

Питання в чому? Ці обласні центри, які проводять навчання таких сімей, вимагають приїзду. Я сам з Одеси, і, наприклад, якщо це місто Ізмаїл, і з Ізмаїла щоб доїхати в Одесу на навчання, треба проїхати 270 кілометрів. Якщо родина планує стати прийомною сім'єю і в нею є такий порив, але ж гроші не дозволяють залишатися на тиждень чи на 2 тижні в Одесі, потрібно цю послугу навчання наблизити до них. Ми в цьому напрямку працюємо, територіальні центри в округах в умовах децентралізації.

Я з вами згоден, для того, щоб завершити деінституціалізацію в повному обсязі і припинити влаштування дітей в інституції, нам необхідний розвиток прийомних сімей, стимулювання опікунства, це родичі повинні звертати на це увагу, на своїх дітей, це у нас соціальне виховання, і фінансова підтримка. Тут все спирається в те, що, наприклад, в інституції зарплата працівника, вихователя від 10 до 20 тисяч гривень, він пішов на роботу зранку, ввечері він вже вдома, а прийомна сім'я - діти знаходяться цілодобово, за ними треба доглядати. А гроші, які виділяються, це ті ж 10 тисяч гривень. Тобто ми знаємо про ці проблеми, ми їх плануємо вирішувати і ми готуємося до їх вирішення змінами нормативно-правових актів та стимулюванням розвитку цих форм сімейного виховання.

Дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Олегу Петровичу.

КОЛБАСА Р.С. Тетяно Василівно, якщо дозволите.

РЯБУХА Т.В. Руслан Сергійович.

КОЛБАСА Р.С. Шановні колеги! Колбаса Руслан – директор департаменту з забезпечення прав дітей та оздоровлення. Я хотів би просто уточнити певні цифри, тому що ми можемо казати за окремий напрямок,

наприклад, прийомна сім'я, кількість самих прийомних сімей збільшується або зменшується, дитячі будинки сімейного типу – кількість збільшується або зменшується, кількість там дітей. І кожний показник, шановні колеги, можемо викручувати таким чином, що, ну, можемо казати як негатив, так і позитив. Для нас головний показник – це кількість дітей, як уже було сказано, в сімейних формах виховання.

Тому я свідомо доповідаю, що на сьогоднішній день загальна кількість по ДБСТ, вона не зменшується. У нас навпаки досягнуто рекордну кількість – це 14 тисяч дітей. Якщо дивитися оцю табличку, то з 2006 року цей процес постійно іде на збільшення, розвиток саме прийомних сімей ДБСТ. Але ми могли б, наприклад, сказати, що на 161 ДБСТ збільшення. Це показник. Зате у нас прийомних сімей відбулось зменшення, тому що держава почала давати будинки для ДБСТ, для нових ДБСТ. Деякі прийомні сім'ї перейшли в ДБСТ, взяли більше дітей.

Тому давайте будемо відштовхуватись від головного показника: скільки дітей сиротіє, скільки дітей ми протягом року влаштуємо в сімейні форми виховання. І от на сьогоднішній день 92 відсотки практично дітей зараз виховують. Коли у нас буде катастрофічне падіння дітей, які є, сиротіють, і ми не будемо влаштовувати, і від цього відсотку, оце буде велика біда. А коли в країні зменшується кількість дітей щороку, зменшується кількість дітей-сиріт, а планка по влаштуванню іде така ж сама, то я вважаю, що служби з прав дітей, центри соціальних служб роблять максимум і роблять це дуже якісно.

Я розумію, що і ті 4 тисячі дітей в інтернатах, вони не повинні бути. Це просто щодо цифр. Їх можна показувати з різних боків.

Дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякую.

Юрій Олексійович.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Олегу Петровичу, дякую за вашу доповідь. Дозвольте декілька запитань. Ну, перше, от я з вами повністю погоджуюсь стосовно сьогодні низької спроможності місцевих органів влади, як правильно ви сказали, одна з причин, чому ми маємо і проблеми з батьківством, і проблеми з влаштуванням, і проблеми з направленням до інтернатних закладів. Тому ми з самого початку тут налаштувалися нікого не критикувати і не заходити у важкі дискусії. Наше завдання сьогодні – знайти шляхи, як з тих проблем, які виникли в силу різних обставин, як їх подолати.

Одна з них – це низька спроможність місцевих органів влади. Це пов'язано, перше, зі значним скороченням протягом останнього періоду служб у справах дітей, бо я пам'ятаю ще період 5 тисяч працівників в службах у справах дітей, 12 тисяч фахівців з соціальної роботи, а всього 14 з чимось працівників центрів соціальних служб. Тобто ми розуміємо, так, що це був достатньо великий колектив, який міг реагувати на будь-яку проблему і попереджувати проблему. Сьогодні фахівців практично не лишилося, хоча і є. І ми дякуємо, в Указі Президента останньому якраз завдання відновити інституцію фахівців соціальної роботи.

А друге – служби. От вони зупинилися, хоча була заява міністерства, більше нікуди уже їх скорочувати. Тут якраз хотів би почути: а) який план по збільшенню працівників служб у справах дітей? Тому що той набір функцій, а особливо нових функцій законодавством по насильству в сім'ї і так далі, які сьогодні лягають на них, вони просто не спроможні їх виконувати.

Друге. Який план дій міністерства в частині все-таки початку чи передачі повноважень органу опіки і піклування на об'єднану територіальну громаду? Бо все, що там зробили ваші попередники, вони через кому додали ОТГ, а по суті це нічого не змінило, а вносить зараз у багатьох районах, навпаки, "сумятицу" в роботу. Тому, от як одне із завдань, чи ви його підтримуєте, яке ініціюється комітетом, постанови, це ініціювати, щоб у Кабінеті Міністрів, в даному випадку, в першу чергу, в особі профільного міністерства, почали розробку вже нової постанови по прикладу 866-ї і 905-ї, яка якраз і визначає функції органу опіки і піклування. Це один блок, от план як цю спроможність посилити, бо методично-організаційна функція на вас. Ніхто крім вас цього не зробить.

Далі. Стосовно цієї дискусії. Одна з проблем, яку я точно бачу, Руслан Сергійович говорить, що там дітей-сиріт стає менше, так, їх дійсно по статистиці стає менше – 69,5 тисяч дітей-сиріт, причому небувале скорочення дітей-сиріт чомусь сталося з 2014 по 2018 рік, коли з 91 тисячі стало 69. Ви вірите, що в умовах збідніння населення, в умовах війни кількість сиріт об'єктивно стає менше, і в умовах, коли ліквідована вся система, яка підтримує сім'ю? Це що означає? Це означає, що реальна цифра дітей-сиріт значно більша, ніж вона є сьогодні в статистиці. Ми, на жаль, сьогодні маємо констатувати, що у нас відновлюється, це було уже в 90-х роках, так зване скрите сирітство, коли де-факто дитина сирота, де-юре статусу немає, відповідно вона знаходиться в інтернаті, але нічого ви з нею з точки зору сімейного влаштування не можете зробити.

Тому оцей блок питань дуже важливий. Перевірити справу кожної, кожній дитині, яка потребує, надати цей статус.

З точки зору влаштування. Ну, теж, це кількість дітей, які зараз у ПС, ДБСТ, загальна кількість дітей – було 13 941, стало (це по вашій інформації, можливо, вона уточнена), за нашою інформацією, яку ми отримали від міністерства – 13 тисяч 920. Тобто на 20 дітей менше сьогодні в ПС, ДБСТ, ніж було минулого року. Тобто вибуває більше, ніж влаштовується. І тут можна казати: катастрофічно це, не катастрофічно, але я можу точно сказати, що багато органів місцевої влади просто недопрацьовують, тому що, знову ж таки, міністерство не в повній мірі виконує свою організаційно-методичну функцію по відношенню до них.

Таким чином, для певної частини дітей їхнє право, воно не забезпечене, право на сім'ю не забезпечене і порушене.

І ще один момент, ви, правда, його у відповіді нарешті уточнили, бо я вже думав, невже така біда зовсім. Коли ви говорили про реформу інституцій, деінституціалізацію так звану, назвавши три основні завдання, які у мене просто викликали подив і вони, на мій погляд, виглядають ну так, не знайду хорошого слова. Там виконання регіональних планів, ввести мораторій на прийом дітей до трьох років і такий діючий державний стандарт для дітей з вадами. Це біда! Оці три пункти – це біда.

Тому що деінституціалізація – це не закриття закладу, так, і це не мораторій. Тим більше не мораторій! Деінституціалізація – це створення умов, щоб кожна дитина була влаштована в сім'ю. А коли всі влаштовані в сім'ю, тоді ми можемо для себе ухвалити рішення про перепрофілювання чи зміну, чи закриття. Ну я навіть не кажу про закриття, бо кожен дитячий заклад має працювати. Перепрофілювання дитячого закладу!

На жаль, на жаль, оте, що ви сказали, це є проблема, яку я спостерігаю в питанні деінституціалізації, коли деінституціалізація, завданням деінституціалізації стало закриття закладу, а не влаштування дітей в сім'ю. Підміна понять і підміна завдань відбувається! Це, до речі, там в Житомирській області, де там суперпроект відбувається, і в багатьох інших.

Тому отут я теж звертаю вашу увагу. Не про це. От деінституціалізація – це діти в сім'ї, от тоді було б це по-людськи сказано.

Дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Юрію Олексійовичу.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Це було, які питання. Але я сподіваюсь, що в процесі роботи над постановою ми знайдемо ці найбільш оптимальні рішення.

РЯБУХА Т.В. Олегу Петровичу, шановні виступаючі, я прошу дотримуватись регламенту, по-перше.

А по-друге, я наголосити на тому, що на слухання були запрошені, тому що зараз профільне міністерство, а також Міністерство освіти і науки України та Міністр охорони здоров'я. Попередньо щодо участі в слуханнях наших в комітеті були заявлені заступники Міністра освіти. Проте керівники профільних у питаннях освіти та охорони здоров'я не знайшли часу для зустрічі з народними депутатами та громадськістю на наших слуханнях.

Особливо хочеться мені відмітити те, на чому наголошував Юрій Олексійович, про те, що позиція нашого Міністерства розвитку громад та територій України, вони, на жаль, проблем у захисті прав дітей, пов'язаних з децентралізацією, не вбачають. На жаль. Тому сьогодні це питання залишається відкритим і вирішуємо, так, як далі будемо ми співпрацювати. Тому що до цього теж є дуже багато зауважень.

Далі, шановні, ще раз наголошуємо на тому, що ми дотримуємося регламенту. І слово надається зараз народному депутату України, першому заступнику голови Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Констанкевич Ірині Мирославівні.

Дякую.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Доброго дня, шановне товариство!

Найперше я хочу подякувати моїм колегам, які оперативно, в дуже короткий час організували ці слухання і спільно із секретаріатом комітету надали дуже важливі такі документи, які дають нам розуміння того, що насправді в нашій країні відбувається із соціальним захистом дитини.

І ви знаєте, ця проблема насправді є дуже комплексною, і ми б хотіли сьогодні обговорювати цю проблему комплексно, щоб, власне, сьогодні була не лише полеміка, що є і що буде, а ми дійсно хотіли напрацювати алгоритм дій законодавчої нашої подальшої роботи, яка би стосувалася і Міністерства соціалістики, і Міністерства освіти і науки, і Міністерства охорони здоров'я, і Міністерства регіональної політики, тому що зараз дитина знаходиться якраз в центрі цього простору, який пов'язаний із дією, напряму корелює із дією цих міністерських інституцій. І без спільних узгоджених дій, на жаль,

мені здається, ми не досягнемо того ефекту, про який було уже заявлено на нашому комітеті.

Тому, з огляду на це, я би відразу пропонувала, щоби, по-перше, усі найважливіші матеріали нинішніх комітетських слухань були опубліковані в газеті "Голос України". Далі, щоб, власне, цим обговоренням ми започаткували серію, цикл обговорень і все ж таки скерували наш лист від комітету і від Апарату Верховної Ради на міністерства, щоб наступне засідання і наступне обговорення відбувалося на комітеті і за участі профільних заступників міністрів - і освіти і науки, і охорони здоров'я, і Мінрегіону. Тому що дистанціюватися, відмежуватися від цих проблем і свідомо локалізуватися - от є моя, скажімо, сфера діяльності, відповідальності, і я далі не знаю - це було би неправильно.

Оскільки ми всі з вами є фахівцями і розуміємо, що дитина впродовж 24 годин, вона перебуває в різних просторах - соціальних, інформаційних, дієвих - і на кожному етапі хтось відповідає за її життєдіяльність, і фрагментаризувати ці простори - це буде неправильно.

Тому друге питання, на чому б я хотіла загострити нашу увагу, що зараз тональність нам задав шановний пан Олег Коваль, заступник Міністра соцполітики, але далі ми все ж таки хочемо говорити про комплексне бачення цієї проблеми. І я би все-таки просила наголошувати у своїх виступах на тому, що у нас Україна перебуває в умовах війни. І не дивлячись на те, що ви ось назвали 37 тисяч дітей, які перебувають у зоні конфлікту, але мені здається, що це та кількість дітей, яка констатована, але насправді таких дітей є більше. Ми ж не рахуємо тих дітей, які виїхали. Ми ж не рахуємо ті різноманітні впливи, які не можна облікувати цифрами. Тобто ця проблема...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Без мікрофону)* Це про інше. Це діти, які отримали статус...

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Статус.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Без мікрофону)* ... не перебувають там...

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Тому що я знаю цифру, які перебувають, це 100 тисяч дітей.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Без мікрофону)* 430 тисяч....

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Ось, 430 тисяч.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Без мікрофону)* По обе сторони.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. По обидві сторони. Тобто це велика кількість дітей.

Друга обставина. Зверніть увагу, що у нас є ті діти, які, власне, ще вони знаходяться в категорії "чорнобильських дітей", і це теж близько 100 тисяч, хоча вони забезпечені харчуванням, забезпечуються харчуванням. Але там є дуже багато питань щодо лікування, щодо оздоровлення цих дітей. І по суті воно державою не виконується і не закривається.

І ще одна проблема, яку я гостро бачу. Ми хоча її окреслили, що, власне, це проблема, яка пов'язана з децентралізацією, але це діти сільських територій, це діти, які живуть в селі. І зараз ми бачимо реальну проблему, яка окреслилася, - інтелектуальний, духовний, фізичний, моральний розвиток дітей міських і дітей сільських. І тут би було важливо почути освітян, які наголосять на проблемі сільської освіти, важливо почути зріз соціальних працівників. І от ви назвали цифру, що один працівник соціальний на 4 тисячі сільського населення. Сільських дітей чи сільського населення?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Населення.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Сільського населення. Ну, я почала як депутат-мажоритарник відразу екстраполювати, яка кількість сіл це має бути, що оце має охопити... Мінімальна. Мінімальна. *(Шум у залі)* Так. А чи є транспортне забезпечення? А чи є дорожня логістика? І чи реально соціальному працівнику із зарплатнею в 4 тисячі об'їхати цих дітей, реально вникнути в суть питання і ще й вирішити цю проблематику? Я вам скажу, я сиділа і калькулювала, в мене не вийшло вийти на якусь арифметичну цифру, чи це реальний показник, чи це нереальний. Але ми всі з вами є реалісти, ми розуміємо, що це нереально. Відтак, ця кількість вже хибує на якість. Тому це треба теж змінювати.

Шановні колеги, до чого я веду? Що наші слухання комітетські – це не задля картинки, не задля галочки, ми не мали собі на меті сказати, що ось ми поговорили, десь зафіксували певний стан – і на цьому крапка. Ми зібралися для того, щоб реально напрацювати рішення, знайти механізми ці рішення зробити дієвими. І третє, що ми хочемо, ми хочемо ще в силу наших депутатських повноважень забезпечувати контроль за виконаннями цих

рішень. Тому давайте бути чесними перед дітьми, які потребують соціального захисту, бути чесними перед собою, тому що ми всі є державними людьми, і перед нашим майбутнім, тому що ці діти є нашим майбутнім.

Дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякуємо, Ірино Мирославівно.

Слово для виступу надається нашому представнику Уповноваженому Верховної Ради з прав людини Філіпішиній Аксані Анатоліївні. Аксано Анатоліївно, я даю вам слово.

ФІЛІПШІНА А.А. Дякую, Тетяно Василівно. Доброго дня, шановна Тетяно Василівно, шановні народні депутати, шановні колеги, гості, запрошені. Надзвичайно приємно сьогодні мати виступ однією з перших на цих комітетських слуханнях, і дійсно ми вдячні комітету за те, що саме перші комітетські слухання профільного комітету присвячені дітям. Я вважаю, що це добрий знак, і ми дійсно запровадимо таку традицію.

У межах мандату Уповноваженого Верховної Ради з прав людини ми здійснюємо моніторинг з дотриманням прав людини і зокрема дитини у всіх сферах її життя. Станом на 15 грудня 2019 року нами здійснено рівно 100 моніторингових візитів у 15 регіонів України цього року, і цим моніторингом охоплено ОТГ, охоплені заклади інституційного догляду, притулки, служби у справах дітей щодо виконання ними своїх функцій, і центри соціальних служб для сімей, дітей і молоді. Наш моніторинг засвідчив те, що наразі притулки і центри соціально-психологічної реабілітації, на превеликий жаль, в країні Україна переповнені.

Глибоке занепокоєння викликають притулки, які не належать до комунальної власності, до рівня областей і районів. Зб так званих притулків, які належать громадським організаціям, і здебільшого релігійним, кількість дітей в яких тільки щороку збільшується. Наприклад, у Запорізькій області так званий православний дитячий будинок "Надія", де в 2017 році було 6 дітей, наразі в 2018 році – 30 дітей, і в 2019 році – 28 дітей. Тобто в рази збільшується кількість дітей в подібних притулках, і я вас запевняю, що у всіх регіонах однакова ситуація.

Збільшується кількість дітей, на превеликий жаль, в будинках дитини. І я хочу нагадати, що це вікова категорія дітей до 5 років включно. Якщо в 2016 році таких дітей в будинках дитини було 2 тисячі 621, то на кінець 2018 року – це 2 тисячі 756 дітей. І 2019 рік, я абсолютно впевнена, що за даними

державної статистики буде ще більша кількість дітей. І це маленькі діти, мораторій на влаштування яких Міністерство соціальної політики пропонує запровадити. Тому на сьогоднішній день ми категорично виступаємо проти запровадження такого мораторію без створення послуг на місцевому рівні, без створення підготовлених патронатних родин, які могли б брати таких дітей на тимчасове виховання, або прийомних родин, які б брали на виховання статусних дітей. Найбільше нас турбує, що кількість дітей (саме статусних сиріт і позбавлених батьківського піклування) в будинках дитини, де маленькі діти, збільшується. Далеко їздити не треба: з'їздить у Боярку Київської області – і все стане зрозумілим.

По суті притулки сьогодні замінили ЦСПРи і замінили інтернати. І дітям, яким не надається статус упродовж 2-3 років, а терміни перевищуються утримання дітей, нагадаю, що максимальний термін перебування там до 9 місяців в притулках і відповідно в ЦСПРах – 12.

Застосовуються, перепрошую, так звані схеми, коли дитина виводиться з одного притулку, передається на день-два до іншого, і повертається до цього як первинно влаштована, і по 2-3 роки діти там "зависають". Тому це відповідь на питання Юрія Олексійовича стосовно 69 тисяч дітей, де ж вони. Дітям просто не надають роками статусів.

У спеціальних загальноосвітніх школах-інтернатах переважна більшість дітей перебувають з тієї території, на якій знаходиться заклад. Як приклад можу навести, знову ж таки це випадково абсолютно, запевняю вас, Запорізька область, Терпіннівська спеціальна загальноосвітня школа-інтернат, де 50 відсотків дітей, а це діти з діагнозами F, тут всі спеціалісти, я так розумію, які мають психічні розлади, з діагнозами F, 50 відсотків дітей, вихованців цього інтернату, це мешканці цього села. На наше питання стосовно, чи перебуває заклад в плані по програмі деінституціалізації, нам сказали, що так, він наступного року буде ліквідований і на базі цього закладу буде створено школу для обдарованих дітей. І це значить, що через рік ми в цьому селі будемо мати обдарованих дітей, які на сьогодні мають діагноз F.

Тому, на наше глибоке переконання, мають бути переглянуті в принципі регіональні плани деінституціалізації. Треба визнати, що підхід був помилковий, коли на центральному рівні спускались зверху типові плани по деінституціалізації, підхід має бути виключно індивідуальним з врахуванням особливостей як самого регіону, так і кожного окремого закладу. Не може бути однаковим підхід для інтернатних закладів сільської

місцевості і для інтернатних закладів у промислових регіонах, де великі міста.

Тут вже говорили, що кожна сота дитина виховується не батьками, а в альтернативній системі догляду. З урахуванням того, що ми маємо 7,5 мільйона дитячого населення і майже 70 тисяч з них діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування. Наш моніторинг засвідчив, що в сімейних формах виховання в переважній більшості дотримується право дітей на медичне забезпечення, гідне ставлення, освіти, забезпечення на достатньому рівні з точки зору фінансового забезпечення з боку держави.

Тим не менше, якщо говорити про опіку, яка є переважною формою влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, ми рекомендуємо змінити підходи до цієї форми сімейного виховання, оскільки наразі, попри норму, яка сьогодні є у 866 постанові "Про порядок діяльності органів опіки і піклування", ця форма на практиці не забезпечена соціальним супроводом.

Ще раз хочу нагадати, що з 70 тисяч дітей-сиріт і позбавлених батьківського піклування, Руслане Сергійовичу, поправте мене, 60 відсотків, якщо я не помиляюсь, знаходяться під опікою. В деяких регіонах 90 відсотків, якщо ви візьмете Львівську область, Івано-Франківську, то 90 відсотків дітей перебувають не в ПС, ДБСТ, інтернатах, а саме під опікою родичів. І сьогодні ми цих дітей не супроводжуємо, тому що немає спроможності, ми не підтримуємо цих сімей, і це єдина форма, де виплати на дітей закінчуються з досягненням дитини 18 років, проте як в ПС і в ДБСТ, де ми збільшуємо і грошове забезпечення батькам-вихователям, і де перебування дітей до 23-річного віку, а під опікою 18 – і до побачення.

Тому ми сподіваємось на те, що Міністерство соціальної політики змінить свої підходи до цієї форми. Наш моніторинг також засвідчив, що є проблема стосовно отримання опікунами виплат на дітей. Є так звані перехідні періоди, коли переоформлюються документи, і в деяких регіонах, я для прикладу, я бачу, що тут є Київська область, наприклад, за результатами минулого року, ми проаналізували документи, то в Київській області 78 відсотків опікунів отримували допомогу на дітей, а 22 відсотки не отримували допомогу. І треба проаналізувати абсолютно всі регіони і розібратися, в чому там є причина.

Проблеми, які були виявлені в прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу. Перш за все, це неякісний підбір батьків-вихователів і прийомних батьків. Продовжується практика, коли не родина підбирається для дитини, а існує стала практика, коли дитину підбирають для родини.

Хоча ми говоримо про дітоцентризм і ми говоримо про пріоритети і таке інше. Треба цю практику припинити однозначно.

Абсолютно погоджуємось з тим, і так само ми пропонували, щоб підготовка, рівень підготовки батьків-вихователів і прийомних батьків був наближений до території, де має бути влаштована дитина. Найбільш кричуще - це відсутність якісного соціального супроводу сімей через низький кадровий потенціал і через низький фаховий рівень соціальних працівників, які здійснюють цей соціальний супровід. В переважній більшості всі родини, які були нами опитані в період цього моніторингу, розповідали і діти, а у нас було індивідуальне спілкування з дітьми без присутності дорослих, підтверджували, що цей соціальний супровід і контроль з боку представників органів опіки і піклування зводився до попередження родини про відвідування і чаювання за столом. Тобто дитина навіть не має змоги повідомити про порушення своїх прав у таких родинах. І далі ми маємо ток-шоу і резонансні випадки в країні.

Заклади інституційного догляду. Через те, що контроль за утриманням дітей належить до сфери компетенції Міністерства соціальної політики і служб у справах дітей, а заклади в переважній більшості - система освіти і система охорони здоров'я, працівники служб у справах дітей не заходять на територію закладів, ми не знайшли в жодному закладі жодної довідки про результати перевірки і здійснення контролю за умовами перебування дітей в інтернатних закладах з боку служб у справах дітей.

Ще раз нагадую, моніторинг, ми охопили величезну кількість таких закладів цього року. Жодної довідки не знайшли. Тому дитина в закритій інституції залишається сам на сам з тими ризиками, які там є, починаючи від насильства і закінчуючи гідним ставленням і якістю освітніх послуг, які діти там отримують.

Питання права дитини на освіту. Я буду скорочувати, щоб не перебирати часу. Половина звернень, які надходять до Уповноваженого з прав людини стосовно порушення права на освіту дітей, стосуються булінгу. Наше глибоке переконання, що булінг не можна розділяти від насильства в принципі, проблематики насильства, і він дуже-дуже тісно пов'язаний із домашнім насильством в принципі. Як правило, це діти самі жертви або кривдники у своїх сім'ях і вдаються до булінгу.

Тому нас дуже турбує статистика, яка наразі сьогодні відсутня на державному рівні стосовно насильства по відношенню до дітей, і відсутність порядку, який, слава богу, тільки надійшов нам на опрацювання. Я буквально

сьогодні підписала зауваження до того порядку взаємодії суб'єктів по випадку насильства стосовно дітей.

Нам є не зрозумілим, чому дані Національної поліції стосовно насильства по відношенню до дітей, які зафіксували півтори тисячі заяв від дітей цього року, відрізняються (значно відрізняються) від інформації Міністерства соціальної політики, які повідомили про 1960 дітей, які є жертвами насильства (це дані за результатами 10 місяців). Якщо говорити, що насильство над дітьми – це сьогодні кваліфікується як кримінальне правопорушення, маю на увазі домашнє насильство, то ці дані принаймні мають бути максимально наближеними. Це значить, що органи опіки і піклування не повідомляють поліції про факти вчиненого насильства по відношенню до дітей.

Право дітей на охорону здоров'я. За нашими даними, всього 59,5 відсотка дітей України першого року життя вакциновані. Це катастрофічна ситуація в країні. Нагадаю, що за стандартами ВООЗ цей рівень має бути не менше 95 відсотків для того, щоб населення почувало себе максимально захищеним, у безпеці. Найнижчі показники – це Закарпатська, Івано-Франківська та Харківська область (менше 50 відсотків). Наші пропозиції - це активізація інформаційної політики з боку держави в цьому питанні.

Забезпечення медикаментами. Наразі ми підготували звернення до Прем'єр-міністра України стосовно того, що наші лікарні, будинки дитини не забезпечені в достатньому ступені тими медикаментами, яких потребують діти. Це стосується онкохворих дітей, дітей, які зазнали опіків, діти, які недоношені і багато-багато... Тому ми пропонуємо переглянути цей перелік медикаментів. І він здебільшого стосується тих медикаментів, які не входять до переліку, але фактично діти їх потребують.

Захист дітей в умовах збройного конфлікту. Я хочу подякувати всім, хто взяв участь у нашій міжнародній конференції, яка була присвячена цьому питанню. Ми наразі підготували на підписи 10 омбудсменів інших країн, які мали такий досвід. Чекаємо. Рекомендації за результатами конференції підписані і вже надішлемо усім країнам - членам ЄНОК. Тим не менше, якщо говорити про наших дітей, то майже 200 тисяч дітей, які покинули територію свого проживання, а 25 тисяч тільки по бік контрольований, живуть в "сірій зоні" і щоденно навчаються у 177 закладах освіти, потребують особливої уваги. Я хочу наголосити, колеги будуть ще говорити про ситуацію з дітьми в умовах збройного конфлікту.

Я не буду повторювати, що було на нашій конференції, але хочу наголосити, що нам вкрай треба імплементувати в національне законодавство, ми на цьому наполягаємо, положення Факультативного протоколу щодо участі дітей у збройних конфліктах і криміналізації дій дорослих людей, які допустили те, що наші діти зі зброєю в руках були на фронті. Я просто наведу приклад. Ніхто в країні не підняв тему і не заговорив про те, що ми мали резонансний випадок – вбивство дитини депутата Київоблради Соболева, де підозрювані молоді люди, і всі проговорили, що з 15-16-и років вони обидва були на фронті і приймали участь у складі добровольчих батальйонів. Україна ратифікувала факультативний протокол, де є чітке положення, що ті люди, які залучили дітей до збройних конфліктів, мають понести за це кримінальну відповідальність.

Наразі законопроект, який був внесений, якщо я не помиляюсь, народним депутатом Фельдманом в минулому скликанні.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленком.

ФІЛІПШИНА А.А. Вами? Павленком, так?

Значить, там авторський колектив, Юрію Олексійовичу, можливо, кілька було. Знову ж таки - не був розглянутий парламентом і ми наполягаємо на тому, щоб він був розглянутий або інші законопроект, який був внесений.

Я хочу подякувати всім. Ми письмово надамо свої рекомендації за підписом Уповноваженої, вона наразі тиждень у відрядженні. Тому я хочу, щоб Людмила Леонтіївна підписала пропозиції до рекомендацій за результатами цих комітетських слухань.

ПАВЛЕНКО Ю.О. До проекту постанови.

ФІЛІПШИНА А.А. До проекту постанови. Ми вже надіслали комітету підписані.

І я хочу ще раз повернутися: ми наполягаємо на тому, що не мають батьки-вихователі і прийомні батьки все ж таки давати, висловлювати свою думку стосовно усиновлення дітей, яких вони виховують. На наше переконання, є дуже велика корупційна складова в цьому питанні. Люди, які не зацікавлені, щоб дитина пішла з їх сім'ї, тобто тут можуть бути маніпуляції. Ми виклали свої аргументи в матеріалах, які направили до комітету з цього питання.

І так само пункт проекту постанови, який стосується запровадження проведення обов'язкової психологічної експертизи у кримінальному провадженні стосовно дітей, які потерпіли від злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості, з метою встановлення стану психічного здоров'я дитини.

Я хочу наголосити, що в умовах таких кримінальних проваджень слідчі майже в 100% випадків вже призначають судово-медичну експертизу. Тому піддавання дитини кільком експертизам в умовах розслідування такого злочину, на наш погляд, все ж таки є не в найкращих інтересах дитини. І за статтею 30 Конвенції Ради Європи, яку ратифікувала Україна про захист дітей від сексуальної експлуатації і сексуального насильства, дитина має бути мінімальну кількість разів опитана і піддана будь-яким дослідженням в рамках таких кримінальних проваджень.

Дякую вам за увагу.

РЯБУХА Т.В. Дякуємо вам дуже, Аксано Анатоліївно, за такий ґрунтовний, інформаційний і глибокий виступ, за ті пропозиції, які ви вже надіслали до комітету. Знову ж таки вони будуть опрацьовані. Дякую за висвітлення. Враховані, так.

Я думаю, що представники профільних міністерств також собі занотували певні пропозиції і разом далі працюємо.

Наступному надається слово у нас. Заступник Міністра освіти і науки України Мандзій Любомира Степанівна, прошу.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Я прошу вибачення, Любомира Степанівна на комітеті профільному, там закон готується про загальну середню освіту в другому читанні. Але я можу виступити зараз.

РЯБУХА Т.В. Так. Дякуємо.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Будь ласка, представтеся. І трошки ближче мікрофон, якщо можна. І у мене велике прохання до всіх, ми так з Міністерством соціальної політики трошки перебрали з самого початку регламент і вибилися з графіку, тому до всіх інших велике прохання дотримуватись регламенту.

ХІВРИЧ В.В. Мене звати Хіврич Валентина, я є генеральний директор директорату інклюзивної та позашкільної освіти Міністерства освіти і науки України.

Я хочу повідомити про те, що на сьогодні в нас у 2019 році вперше в Україні відповідно до Закону України "Про освіту" запроваджений інститут Уповноваженого з захисту прав учасників освітнього процесу, так званий, всі чули, освітній омбудсмен, який сприятиме реалізації державної політики щодо забезпечення права людини на здобуття якісної та доступної освіти.

Я хочу наголосити на тому, що на сьогодні батьки для дітей, які мають проблеми, які мають певні якісь необхідності вирішувати, де дитині навчатись: чи вдома, чи, можливо, в спеціальному закладі, то мають цілу мережу з 322 закладів спеціальної освіти для дітей з особливими потребами, в тому числі з інвалідністю, і можуть вже сьогодні відповідно отримувати освіту в загальноосвітніх школах у спеціальних класах і як на сьогодні, то це вже і в інклюзивних класах, і не тільки в школах, але і в дошкільних закладах.

Я хочу сказати, що попри те, що ми не відчули дуже великого зниження кількості дітей в інтернатних закладах, проте величезна кількість дітей і таке дуже велике потужне збільшення їх іде щорічно, майже в 6,5 разів тільки за 5 років збільшилась кількість дітей в інклюзивних класах, і навіть за один рік проти минулого року на сьогодні в нас в 1,6 разу збільшилась кількість дітей в інклюзивних класах. Так, минулого року було майже 12 тисяч, на 1 вересня ми очікували 17,5 тисяч попередньо, але насправді наразі, от на сьогоднішнє число, в нас вчиться 18 тисяч 600 учнів в інклюзивних класах, це діти з особливими освітніми потребами, які мають висновок. Окрім того, відповідно збільшилась кількість класів інклюзивних і кількість шкіл, які мають інклюзивні класи. І сьогодні ми можемо говорити, що таких шкіл налічується 5 тисяч 504, а це більше, ніж 34 відсотки від загальної кількості шкіл.

Тобто ми попри те, що всі боялись, багато критики, можливо, багато є недопрацювань, але все-таки через те, що батьки вірять, батьки бачать, що це краще, коли дитина перебуває в сім'ї і здобуває освіту в найближчому закладі, має можливість соціалізуватись, і вони віддають своїх дітей у найближчу школу, яка є за місцем їх проживання, а не віддають їх у спеціальний заклад.

Окрім того, ми відчули шалене теж таке зростання майже удвічі проти минулого року, в нас зросла кількість дітей в інклюзивних групах у дошкільних закладах, проти позаминулого року, коли ми вперше

запровадили державну підтримку дітей в інклюзії для корекційно-розвиткових занять і для облаштування робочого місця, і школи трішечки стали більш зацікавленими, перестали так боятись брати цих дітей, почали більше вчитись, то цього року, 2019, майже минулий рік, ми вперше запровадили також підтримку і в дошкільних закладах, а на 2020 рік передбачена підтримка в інклюзії дітей, які будуть навчатись у професійно-технічних навчальних закладах, тобто які вже навчаються, але отримують підтримку з 1 січня. І наразі у нас в профтехосвіті зараз налічується 838 здобувачів професійної освіти, які навчаються інклюзивно, і 722 студенти у вищій школі.

Чому ми зараз називаємо вже офіційно - це діти, які навчаються в інклюзії, тому що в цьому році були вперше прийняті положення про організацію інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, у закладах професійної, вищої та позашкільної освіти.

Допоки ще в 20-му році не буде ще організована підтримка дітей у вищій школі і у позашкіллі. Але ми сподіваємося, що на 21-й рік спільними зусиллями разом з усією громадськістю країни і безпосередньо за підтримки депутатів Верховної Ради, ми сподіваємося, що таку підтримку будуть отримувати і ті діти, які будуть навчатися, здобувати загальну середню освіту і в закладах вищої освіти – це перший і другий рівень, і розвиватися в закладах позашкільних.

Окрім того, я би хотіла ще зупинитися на тому, що у нас на сьогодні діти, які навчаються у спеціальних закладах, зростає кількість дітей, які мають інвалідність. Майже 60% з тих дітей, які навчаються, це діти, які мають інвалідність. І окрім того, розвивається така мережа, як це навчально-реабілітаційні центри, які спрямовані на те, щоб брати дітей з більш частими нозологіями. Тому що до впровадження інклюзивного навчання і взагалі до запровадження нового Закону про освіту в 17-му році у нас велика, лєвова частка дітей взагалі не здобувала освіти. Тобто якщо діти були дуже тяжкі, комплексні порушення в них були, то вони йшли просто у заклади соціального захисту і взагалі не навчались.

На сьогодні ми намагаємося, щоби незалежно від того, який стан у дитини, все-таки всі вони отримували освіту і в цьому нам допомагає розбудована мережа інклюзивно-ресурсних центрів. Я хочу сказати, що ця мережа потужно розвинулася за один рік, і на сьогодні це вже 10 місяців як ми створили мережу, наразі це вже 610 функціонуючих інклюзивно-ресурсних центрів. Окрім того, є 25 ресурсних центрів з підтримки

інклюзивної освіти, тобто кожна область має такий ресурсний центр, який опікується цими інклюзивно-ресурсними центрами.

І як на думку міністерства, то дуже великий є потужний такий поштовх у нас – це те, що було придбано адаптовані в Україні п'ять світових методик, які сьогодні допомагають не в залежності від особистісного бачення обстежувати дитину, а на рівні міжнародних стандартів. І це сприяє тому, що ще більше батьків вірять тому, що справді дитину компетентно обстежать і дадуть справді висновок про те, що справді дитина потребує і якої підтримки.

До цього часу у нас не було таких офіційних методик. Батьки якщо проходили, то це були платні або їхали за кордон, і відповідно це було дуже дорого для них, і для багатьох це було неможливо. Тому на сьогоднішній день у нас зростає кількість дітей, які мають висновок інклюзивно-ресурсного центру.

І ми намагаємося зробити все для того, щоби не тільки методики використовувалися, а ще й фахівці, які ними користуються, були також дійсно компетентними. Для цього ми навчаємо. І от для користування цими методиками, я хочу ще раз наголосити, в засобах масової інформації воно пройшло, але ще раз скажу, що не всі, хто вчився, мають право користуватися методиками. Тому що було вперше в Україні, ми запровадили такий іспит, і частина людей, які не подолали мінімальний той бар'єр, який треба було подолати, вони не мають права користуватися цими методиками.

Це дало нам можливість дійсно відповідати за те, що ці висновки, які будуть надаватися батькам за результатами обстеження їхніх дітей, вони матимуть відповідну певну якість і довіру.

На чому хотіла би наголосити, що для нас поки що залишається таким великим викликом. Це те, що на сьогоднішній день діти ідуть в школу, діти ідуть з великими проблемами, мають певні порушення, але не всі вчителі знають, як з ними працювати, ми дуже багато приділяємо уваги для того, щоб учити цих вчителів. І от ця мережа інклюзивно-ресурсних центрів, вона нам допомагає, це якраз вони є по всій Україні, і ці фахівці, які є в цих центрах, вони допомагають підтримку здійснювати: педагогічну, методичну, психологічну іноді навіть, як педагогічних працівників, так і батьків цих дітей. Ми сподіваємось, що ми будемо далі прикладати максимум зусиль для того, щоб далі навчати цих фахівців. На сьогодні ми також використовуємо той потужний потенціал, який є в спеціальних школах, фахівців, які працюють безпосередньо з цими дітьми. Але залишається у нас наразі такий ще виклик – це забезпечення безбар'єрного та інклюзивного доступу в кожному загальноосвітньому навчальному закладі.

Можливо, ще пів хвилиночки, але я хочу наголосити, що міністерство на сьогодні не намагається, щоб у кожній школі відразу, якщо, наприклад, дитина з'явилась з проблемами слуху, а там робили пандус. Тобто якщо це є діти з проблемами слуху, з проблемами зору або там з поведінковими порушеннями, то відповідно навчаються і всі зусилля прикладають для того, щоб якраз, власне, цим дітям створити інклюзивне середовище, але якщо відбувається якийсь ремонт, або капітальний або поточний ремонт, то ми обов'язково звертаємо увагу на те, щоб заклади освіти намагались зробити відразу той ремонт з врахуванням доступності інклюзивності, щоб потім не переробляти.

І от на сьогоднішній день, от 27 числа буде велика нарада, ми будемо всім керівникам казати про те, що гроші виділені, ви знаєте, на придбання автобусів на 2020 рік, на облаштування теплих вбиралень у школах, то ми хочемо, щоб відразу, коли будували, незалежно від того, є така дитина чи немає сьогодні такої дитини, все-таки з облаштуванням, відповідно з доступністю для всіх категорій дітей, які будуть.

І чому хотілось би звернутись також і до депутатів, до всіх, які залучені до сьогоднішнього слухання, коли ми роз'їжджаємось по територіях і на місцях, то, будь ласка, ще раз переконувати, тому що не завжди в нас у суспільстві ще є розуміння цього, для чого це треба робити, яка є необхідність. І буває так, що є пандус, але потім у двері не можна зайти, буває, що двері зроблені, ширина дверей нормальна, але поріг не дозволяє, або є туалет, нормально стоїть унітаз, але раковина так, що дитина туди не під'їде руки помити і так далі. Це не говорить про те, що люди не хочуть, вони часто просто не розуміють. Тому велика потужна роз'яснювальна робота, вона повинна бути і надалі.

Ми також хочемо зробити все для того, щоб створити такі умови, щоб була би потужна психолого-педагогічна підтримка всім учасникам освітнього процесу – це дітям перш за все, звичайно, батькам, але і також вчителям, бо ми стикаємось з тим, що випадки булінгу бувають тоді, коли, наприклад, є вигорання професійне у вчителів, тому ми теж звертаємо на це увагу. Далі будемо розвивати і вдосконалювати діяльність інклюзивно-ресурсних центрів. І хочу сказати, що не все дуже добре в нас, тому що наразі залишається величезна кількість дітей, які позбавлені батьківського піклування, які за направленням служб, наприклад, направляються в інтернатні заклади. Це 782 дитини в 2017 році направлено, 620 дітей в 2018 році направлено в ці заклади.

Що стосується того, які в нас пропозиції. Ми там подали частину, я можу озвучити, але якщо часу немає...

РЯБУХА Т.В. Дякуємо.

Я прошу ще раз всіх виступаючих дотримуватись регламенту. І ще хочу сказати, що тема інклюзивної освіти, неодноразово і до мене як до народного депутата, я думаю, і до колег надходять звернення з різних областей, тому вона потребує наразі додаткового обговорення. Я думаю, що ми зберемо підкомітет у справах сім'ї і дітей і потім обговоримо всі пропозиції, які були вами надіслані. Дякуємо вам ще раз за виступ.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Якщо дозволите. А ви який департамент чи директорат очолюєте?

ХІВРИЧ В.В. Я очолюю директорат інклюзивної і позашкільної освіти.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Інклюзивної і позашкільної. Тому ми, власне, і чекали почути точку зору заступника міністра, бо крім інклюзивного важливого необхідного проекту, до якого дійсно є багато звернень, як зробити краще, ми не будемо розпочинати цю дискусію. Дійсно, тут я підтримую Тетяну Василівну, що нам треба окремо зробити тут спільне засідання з міністерством, проаналізувати всі досягнення і певні недоліки, які є суттєві, я їх бачу, але все ж таки, мабуть, все-таки не по вашому профілю, от ми піднімали тільки що тему стосовно дітей-сиріт, які в інтернатних закладах.

ХІВРИЧ В.В. По моему профілю.

ПАВЛЕНКО Ю.О. По вашому. Тоді скажіть, чому, от зараз я спостерігаю, керівники інтернатних закладів системи МОН всупереч 245 статті Сімейного кодексу перестали ініціювати подання на позбавлення батьківських прав тих батьків, які більше шести місяців не беруть участі у вихованні дитини, не з'являються. Є така вимога. Тобто фактично сьогодні джерелом скритого сирітства стали заклади МОНу. Оце протистояння сімейних форм виховання, на жаль, з боку МОНу знову розпочалось.

ХІВРИЧ В.В. Я записала.

РЯБУХА Т.В. Добре. І я знаю, що на січень колегами з Комітету з освіти і науки плануються теж комітетські слухання щодо саме цього питання, я пригадую, ми говорили з колегами. Тому я буду вдячна знову ж таки колегам і вам, що ми долучимось також до цих слухань. Дякую.

Слово далі в нас надається першому заступнику міністра охорони здоров'я Семиволосу Андрію Володимировичу. Будь ласка.

КАЧАРЯН А.В. Доброго дня, шановні колеги! Щодо Андрія Володимировича, то він на засіданні бюджетного комітету і з вашого дозволу я доповім. Я Арман Качарян, директорат медичних послуг. Я тезисно, швиденько, думаю, що встигну відповідно до регламенту.

Отже, перше, що хочу сказати, що основним завданням Міністерства охорони здоров'я на першому етапі деінституціоналізаційної реформи це було створення нормативно-правового підґрунтя для того, щоб будинки дитини могли реорганізуватися, тобто з інституційних закладів щоб вони стали закладами охорони здоров'я, в юридичному плані це мається на увазі зміна організаційно-правової форми з комунального закладу в комунальне неприбуткове підприємство.

І також щодо створення нормативно-правового підґрунтя та здійснення заходів, які є передумовою припинення влаштування в заклади дітей до 3 років. Дійсно, за попередні роки спостерігається зменшення кількості будинків дитини, але збільшується кількість дітей в закладах безпосередньо. І як уже було сказано, на кінець 2018 року в 38 будинках перебувало 2 тисячі 756 дітей, з них 53 відсотки це сироти та ті, які залишилися без батьківського піклування, а 47 відсотків, майже половина, це діти, які мають батьків.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Начебто вони мають батьків. Начебто.

КАЧАРЯН А.В. Добре. Дякую за зауваження. Протягом 2018 року понад 60 відсотків дітей з будинків дитини повернулися до батьків або були усиновлені чи влаштовані в сімейні форми виховання. Але разом з тим наповненість будинків дитини новими дітьми залишається високою. Однією з основних причин потрапляння дітей до будинків дитини є вилучення їх із сім'ї через наявність складних життєвих обставин, а не за медичними показами. Тобто відповідно до статті 90 Бюджетного кодексу передбачається фінансування будинків дитини з обласного бюджету за розподілом, за медичною субвенцією. На сьогодні фінансується на дитину близько 25 тисяч

гривень на місяць. На одну дитину. І загалом в середньому від 10 до 48 мільйонів гривень на рік на заклад.

РЯБУХА Т.В. Я прошу вибачення, пане Армане. Я дійсно хотіла б зараз не заслуховувати, можливо, довідкові такі матеріали, інформаційні, які зараз висвітлені всі у довідці, а хотіла б конкретизувати пропозиції, тому що, знову ж таки, ми йдемо не в регламент уже, порушуємо трішечки, і хотілося б більше конструктиву, а не аналітики.

Дякую.

КАЧАРЯН А.В. Якраз дійшов до конструктиву. Що саме ми пропонуємо? Ну загалом бачення яке? Медична субвенція на будинки дитини передбачена в першому кварталі 2020 року, але ви знаєте, що розпочинається новий механізм фінансування, відповідно, за програмами медичних гарантій з 1 квітня 2020 року. Тобто бачення таке, що будинки дитини повинні через реорганізацію стати комунальними неприбутковими підприємствами-закладами охорони здоров'я і надавати послуги з реабілітації та паліативної допомоги дітям. Відповідно вони будуть законтрактовані Національною службою здоров'я України і будуть отримувати в 2020 році глобальну ставку, глобальний бюджет фінансування з Національної служби здоров'я, а в подальшому це буде оплата за послугу, конкретно за кожну послугу буде встановлено тариф і за кількість наданих послуг заклад охорони здоров'я відповідно, який буде надавати дітям послуги з реабілітації та паліативної допомоги, буде отримувати відповідні кошти.

І відповідно для того, щоб заклад був законтрактований Національною службою здоров'я, є перелік певних вимог. І також це є перелік вимог до обладнання, до персоналу, ну тобто для забезпечення якісної послуги. Це нам дозволить перерозподілити кошти і їх використовувати більш раціонально і надавати дітям дійсно відповідно до міжнародних протоколів, міжнародних норм допомоги з реабілітації та паліативу.

Вже розпочато створення цих центрів. І 16 будинків дитини вже зареєстровано, вже вони змінили свою організаційно-правову форму, 9 - в стадії припинення і 13 ще нічого не зробили відповідно, тобто не змінюються. Ось таке бачення.

РЯБУХА Т.В. Дякую. Все, ви закінчили? Чи ще?

КАЧАРЯН А.В. Так. Загалом закінчив.

РЯБУХА Т.В. Загалом. А можна запитання?

КАЧАРЯН А.В. Так.

РЯБУХА Т.В. Як відомо, з 1 січня у нас припиняється прийом дітей до будинків дитини. Скажіть, чи є статистика щодо кількості дітей, яких батьки відмовляються забирати з медичного закладу, і куди таких дітей будуть влаштовувати з 1 січня? Дякую.

КАЧАРЯН А.В. На даний момент, на жаль, не володію інформацією, яка кількість. Але я уточню, дізнаюсь і обов'язково доповім.

РЯБУХА Т.В. Дякую.

Це те, про що я говорила, про те, що ну, керівники міністерств невідповідально поставилися до сьогоднішніх комітетських слухань. Дякую.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Якщо дозволите, одне. Я просто звертаю увагу на запитання, яке Тетяна Василівна поставила. Ми оцю проблему беремо, передайте, будь ласка, своєму керівництву про те, що вони проігнорували засідання комітету, але ми цю тему беремо на особливий контроль з боку комітету: це прийом дітей в будинки дитини. Причому будемо розбиратися по кожній персональній справі, починаючи з 1 січня. Більше того, в разі οποї проблеми будемо реагувати разом з правоохоронними органами на цю ситуацію. Бо це рішення МОЗ є нічим іншим, як, ну, серйозна небезпека, створення, для життя і здоров'я дитини. Тому передайте. Деінституціалізація – це все прекрасно. Але любий проект – це, в першу чергу, захист і життя дитини. В даному випадку МОЗ піддає прямій загрозі життя дитини і навіть про це не замислюється. Тому зафіксуйте це – раз.

І друге. Зафіксуйте так само: в липні місяці... Ви не працювали ще в липні місяці в міністерстві? Ви з нових, старих?

КАЧАРЯН А.В. Якраз випробувальний термін проходив.

ПАВЛЕНКО Ю.О. А, випробувальний. Так що зафіксуйте. В липні місяці міністерство розширило перелік захворювань, які дають право дитині бути усиновленою іноземцями. От було 12 захворювань, потім їх стало 50.

Зараз МОЗ збільшив до 128-и. Причому, легка, важка і середня форма захворювання. Тобто фактично близько 400 варіантів. Це означає, що кожна дитина-сирота сьогодні всупереч законодавству може бути усиновленою. Це все зараз вже відкрило двері міждержавним усиновителям. Не інакше, як корупційний наказ сприймати його ми не можемо.

Саме тому звертаю вашу увагу: передайте, що наказ про розширення кількості категорій захворювань, які підпадають під міждержавне усиновлення, це теж окрема тема, по якій ми так само зараз підготували звернення до правоохоронних органів. Розумію, що це проблема попереднього міністерства, але просимо сьогоднішнє керівництво на це звернути увагу.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Юрію Олексійовичу.

КОЧАРЯН А.В. Я дякую за зауваження. Врахуємо.

РЯБУХА Т.В. Слово зараз надається керівнику програми захисту дітей дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ Наїрі Аветісян. Наїра, я знаю, що вам удобнее на русском, да? Поэтому...

АВЕТІСЯН Н. Мне удобнее на английском, но придется на русском.

РЯБУХА Т.В. Ну, я думаю, что выбирать между украинским и русским, то я думаю, для конструктивного диалога... Прошу вас. Спасибо.

АВЕТІСЯН Н. Дякую за понимание. Мы решили, что с переводчиком – это в два раза дольше. Не буду у вас отнимать время, буду говорить на своем плохом русском – думаю на английском.

Во-первых, благодарю за эти слушания, потому что на этой неделе буквально 2 года как я в Украине, и мне очень приятно видеть такой уровень обсуждения, потому что каждый сам по себе, каждое ведомство все это обсуждает, но защита детей нуждается в системном подходе. Это первое мое впечатление, когда приехала 2 года назад, это то, что в Украине много разного опыта, разных знаний, разных структур, но все работают по отдельности, нет механизма защиты детей, нет системы защиты детей.

Прошу прощения, что так резко выражаюсь, но если бы была эта система защиты детей, мы бы не имели то, что имеем. То есть ситуация такова, что, к сожалению, после 3 реформ деинституционализации у нас все

равно число детей в институциях растет, превенция фактически отсутствует, потому что мы сегодня слушали, что в большинстве случаев дети имеют родителя - или отказники, или статус не определен или что-то такое, это значит, что нет достаточной работы над превенцией: превенция отказов, превенция направления, превенция трудных ситуаций и все такое.

Поэтому просто пару слов. Сегодняшнее обсуждение мы называем социальной защитой. Я буду говорить об общей защите, потому что если взять с международной точки зрения, то защита детей нуждается в межсекторальной работе – это, в первую очередь, конечно, социальная защита, социальное обеспечение, это здравоохранение, это образование, это правосудие для детей, и не только ювенальная юстиция, но и правосудие, дружественное к детям, которое включает детей в контакт с законом. То, что сегодня мы говорим, что большинство детей не имеет статуса, потому что судьи не принимают решений, это именно вопрос детей в контакте с законом, потому что судебная система должна быть дружелюбной к детям. А как она работает, мы понимаем, что там недостаточно ни специализированных судей, даже вопрос шел о том, чтобы не было системы ювенальной прокуратуры и все такое. Это очень важно, чтобы страна пошла на более специализированную систему.

И, конечно, очень важно, чтобы все другие структуры тоже работали. Как мне кажется, что не работает, я посмотрела, к сожалению, только что документ, быстренько прошлась, чего я опять не вижу и каждый раз я это повторяю. В стране идут параллельно несколько реформ: это децентрализация, это реформа здравоохранения, реформа образования, реформа социальной защиты, реформа деинституционализации. Но, к сожалению, все эти реформы не взаимосвязаны. И в центре стоит ребенок и семья. И если мы не покажем связь этих реформ и всех этих изменений, законопроекты или каждый новый законопроект будет выглядеть отрывочно и как пазл. То есть разные куски существуют, но вместе они картину не создают.

И опять же, чего мне не хватает, за 2 года я хочу понять: какое видение Украины для своих детей в будущем? У нас есть какие-то планы и результаты по деинституционализации, по децентрализации. Мы вот очень много мандатов перевели на нижний уровень децентрализации местного самоуправления. А есть у них навыки и ресурсы, и знания? И получилось так, что мы судьбу семей этих детей отдали местному самоуправлению без каких-либо ресурсов.

И поэтому ожидать, что реформа случится – нет. ... опять не случится, если параллельно мы не будем создавать превенцию, не будем делать превенцию на местном уровне, не будем работать с семьями, не будем думать о комплексных сервисах не только замены семьи, потому что альтернативный дублет - это замена семьи, биологической семьи. Мы должны думать о сервисах поддержки семьи в первую очередь. Это поддержка семьи, которая находится в трудных ситуациях, это поддержка семьи, где есть ребенок с инвалидностью.

Мы об этом сегодня мало говорим, но получается, что почти 50% всех детей в институциях Украины это дети с отставанием в развитии или с инвалидностью. Или дети, которые в результате того, что уже много лет живут в институциях, извиняюсь, стали инвалидами, потому что не было достаточного развития, не было качественного образования, не было контакта с родителями. И мы понимаем, что без контакта с родителями, без любви и заботы ребенок не развивается, сколько бы хороших условий мы не создали в этих детдомах или в интернатах, или в домах-малюток.

Поэтому моя такая просьба к вам, чтобы если будем писать законопроект и дальше развивать, надо чтобы системно подойти к этому. То есть что нужно на данный момент? Нужна превенция. Что нужно для превенции? Нужны сервисы поддержки семей, нужны сервисы, заменяющие семью, и все виды альтернативного присмотра не только, скажем, усыновления.

И ни в коем случае международное усыновление вместо домашнего, потому что международное усыновление это последнее, на что мы должны пойти. Потому что в стране есть очень много семей бездетных, у которых есть возможность и которые хотят держать ребенка в семье. Есть большие семьи: дедушки, бабушки, дяди, тёти, которым нужно сопровождение, нужна помощь, чтобы о них заботились. Слава Богу, есть очень много детей, которые находятся в опекуновстве, попечительстве. Но мы их оставили одних со своими проблемами.

И третье, конечно, это специализированные сервисы. Мы о них сегодня почти не говорили, но это очень-очень важно. Вот чего нам часто не хватает. Очень приятно, что здравоохранение подумало о паллиативном уходе. Но извиняюсь, сколько детей в Украине нуждаются в паллиативном уходе? У нас же нет статистики, сколько детей с инвалидностью. Потому что у нас детскую инвалидность подогнали под льготы и выплаты.

А во всем мире это по-другому, потому что отставание развития можно вовремя остановить, если выявлять вовремя. А системы раннего выявления в

здравоохранении, к сожалению, у нас нет. Почему-то есть инклюзия, но мы не думали о том, чтоб рано выявлять, потом отправить "ранне втручанья", потом отправить в садик и потом только в школу.

Вот если это не будет взаимосвязано, опять же система как такова не будет работать. И поэтому очень важно их связать.

Еще пару слов, я уже об инструментах говорила, просто напоминать, что каждая страна себе, конечно, создает свои нормы, стандарты и все такое. Чего опять мне не хватает? Есть международные стандарты и конвенции, которые Украина ратифицировала. Когда дело касается оценки законодательства, обычно мы в первую очередь пересматриваем законодательство и улучшаем его. Но, опять же, Семейный кодекс Украины, если посмотреть, за 2 года я столько изменений видела, но они не совпадают ни с какими международными стандартами. И не можем выполнять деинституционализацию, если не пересмотреть Семейный кодекс... Очень извиняюсь. Административный кодекс - то же самое.

Поэтому я говорю о детях в контакте с законом. У нас с Минюстом есть рабочая группа межсекторальная, где мы работали над Законом "Правосудие, дружественное детям", где есть и отдел "Дети в контакте с законом". Это дети, которые свидетели насилия, жертвы насилия. Ну это дети, которые просто из-за распада семей, скажем, развод, дети попадают в систему правосудия и никто не знает, как с ними работать. И больше вреда от этого.

Поэтому очень важно, чтобы все эти куски поставили в одно единое. А насчет документа, наверное, потом отдельно или встреча, или будем давать рекомендации, потому что есть очень хорошие кусочки, но опять же - это не целое. А ребенок - целое. И очень важно посмотреть до рождения, до 18 лет и дальше - молодежь, потому что, опять же, вся программа должна быть нацелена на развитие ребенка от 0 до 18 и дальше.

И посмотреть, в каком возрасте какие сервисы и что больше нужно. Скажем, с 0 до 3-х - здравоохранение - во всем мире мы идем на универсальное покрытие здравоохранением, какие сервисы нужны. Мы же не говорим ни о чем. Извините, у меня программа на Востоке, где дети, которые стали инвалидами из-за мин, они не получают статус, потому что врачи думают, что они не попадают под статус "дети войны". И никакой реабилитации. И приходится за ними бегать по всем инстанциям, чтобы эти дети получали свои протезы, ортезы - все, что нужно. И поэтому надо в комплексе посмотреть, в каком возрасте что нужно.

Много чего могу сказать. Наверное, остановлюсь тут, чтобы время не отнимать. Но настоятельная просьба: что бы мы ни сделали, подумали о лучшем интересе ребенка, обязательно о системном подходе, мультидисциплинарном подходе, потому что защита ребенка не может быть отдельно, посекторально.

И конечно, социальная защита - это другая тематика немножко, потому что для нас социальная защита это более или менее защита уязвимых групп только. А защита детей - это общая защита всех детей. И там я не буду сегодня говорить о детской бедности. Пару слов вы уже сказали про деревенских детей и какая там бедность.

Я подниму вопрос детей мигрантов, потому что мы понимаем: сегодня в Украине растет количество детей, родители которых уехали на заработки, оставили их. И что получается? Государство из двух карманов иногда платит этим семьям. В одном случае ребенок получает деньги потому, что живет в интернате, и бабушки-дедушки опекуны тоже получают какие-то деньги. И получается, что полная дисперсия государственных ресурсов.

Извините, что так говорю, но в итоге получается, Украина – единственная страна в моей 20-летней практике, где я вижу 40 с чем-то видов категорий и 139 видов выплат. Честно. Надо как-то все это пересмотреть и сделать более глубокий анализ критериев выплат, потому что деньги, в итоге, получается, не помогают уязвимым категориям, их не выносят из этой ситуации, детская бедность опять растет. Мы делаем сейчас исследования. Первые данные показывают, что детская бедность именно, не материальная, потому что разные параметры, а именно детская бедность растет. И поэтому защита детей должна быть более комплексная, а не так, как мы пишем себе и представляем.

Спасибо.

РЯБУХА Т.В. Спаси́бо, госпо́жа Наира, за вашу професіональну́ю позицію, жи́зненну́ю позицію, за мотивированное такое выступление за системность, за таке надихання нас як учасників даного процесу, які ми могли б надалі висвітлити це все за результатами сьогоднішніх слухань.

Дякую.

Далі. Слово надається заступнику начальника управління ювенальної превенції Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України Мадяру Василю Васильовичу.

Прошу.

МАДЯР В.В. Доброго дня, шановний голово, присутні. Я дуже коротко, по регламенту, тому що це більше соціальна сфера зараз обговорюється. Поряд з цим Національна поліція вживає комплекс заходів щодо постійного вдосконалення роботи у сфері безпеки та захисту прав, тобто видно: у законодавчих нормативно-правових актах практично всюди Національна поліція прописана і має досить визначені функції.

Що стосується самої постанови, ми пропозиції письмові надали, то я так думаю, що там критичних сильних зауважень не буде, прошу їх врахувати.

Національна поліція завжди відкрита і готова до співпраці у будь-якому напрямі для того, щоб дитина почувала себе захищеною. Коротко.

Дякую за увагу.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Проблема одна – мало працівників, не достатньо.

І друге, що вони у громадській безпеці залучаються до всіх заходів громадської безпеки. Таким чином просто не спроможні повноцінно виконувати свої обов'язки.

Тому у нас, власне, і постанова, у нас таке звернення і прохання до міністерства: отут переглянути структуру, штатну чисельність працівника, який опікується захистом прав дитини, бо відповідальність на МВС... Ми не тому що про неї не говорили, бо вона якась другорядна – ні! – тому що ми її розуміємо і розуміємо, що ви теж знаєте. Разом з тим оце, на мій погляд, сьогодні найбільша проблема, яка буде мати в перспективі надзвичайно небезпечні наслідки.

Дякую.

Тут ми ваші союзники.

РЯБУХА Т.В. Так.

Дякуємо вам за дотримання регламенту.

Далі. Запрошую до виступу директора Координаційного центру з надання правової допомоги Міністерства юстиції України Банюка Олексія Петровича.

БАНЮК О.П. Доброго дня, шановна пані головуєча, шановні народні депутати, шановні колеги! Дозвольте дуже стисло повідомити вам про ті

проблеми, які існують з доступом до правосуддя дітей, які ми бачимо шляхи для їх подолання. Наступний слайд.

Я просто спробую супроводити свої слова дуже короткою презентацією. Безоплатна правова допомога людською мовою - це юрист, адвокат, який допомагає дитині, але робота якого оплачується державою. Безоплатна правова допомога є найбільш розгалуженим правозахисним механізмом в Україні, в нас більше ніж 500 офісів, більше ніж 3 тисячі адвокатів на контракті, і закон формально передбачає, що кожна дитина, ця новела діє з 1 січня 2018 року, кожна дитина має право скористатись послугами адвоката. Але, на жаль, зараз в законі збереглась перешкода: лише через законного представника, причому це стосується не тільки питань представництва інтересів дитини в суді, а навіть отримання консультацій чи роз'яснень. Це нонсенс. Звичайно, що ми не можемо не допомагати дітям, які до нас звертаються. І таких випадків насправді не дуже багато, насправді ми вимушені самі іти до дітей, оскільки і дорослі мало знають про таку можливість отримати безкоштовну консультацію, кожен дорослий в Україні може отримати безкоштовну консультацію чи роз'яснення з будь-якого правового питання, але ми вимушені іти до дітей.

Тому ми працюємо в трьох ключових напрямках. Ми ведемо широкі роз'яснювальні право-просвітницькі кампанії, в тому числі в школах, інтерактивними зрозумілими заходами ми розказуємо дітям про їхні права в ігровій формі переважно. Наприклад, ми з'ясували, що дітей дуже цікавить проблема булінгу. Це питання № 1 у них. Незважаючи на те, що серед звернень до наших центрів лідирують питання сімейного права, тобто питання, наприклад, опіки чи питання батьківства, але особисто дітей більше всього цікавлять питання кривди по відношенню до них. Тому, звичайно, цій темі ми приділяємо величезну увагу під час право-просвітницьких кампаній, і мені дуже приємно, що ми спільно з нашими міжнародними партнерами оцей невеличкий пазлик ліпимо до загальної картини захищеності дітей. Ми почали певні механізми в Україні імплементувати в частині запровадження правосуддя дружнього до дитини.

З початку лютого цього року в Україні діє (поки пілотно) відновне правосуддя в справах неповнолітніх в шести регіонах. І в нас вже є 50 кейсів, коли ми дитину виводимо, цей проект діє на підставі спільного наказу Генеральної прокуратури і Міністерства юстиції, ми дитину фактично виводимо з загальної системи правосуддя каральної і через застосування спеціальних неформальних, це реальні відновні практики за угодою, яка укладається між потерпілим і дитиною, ця дитина ресоціалізується.

Наприклад, це може бути участь в якомусь гуртку або дитина може погодитись, все здійснюється добровільно, певну виконати роботу, яка сприяє її ресоціалізації.

Також ми вбачаємо перспективу (і це, до речі, відображено в постанові Верховної Ради за результатами цих слухань) в комплексному підході. Ми запровадили спеціалізацію наших центрів, і в наших центрах діти мають можливість отримувати якраз комплексну допомогу в сімейних та родинних відносинах. Це також покриває певні питання і запобігання, протидії булінгу.

Ви бачили статистику. Та законодавча перешкода, як на мене, вона істотно зменшує кількість і перешкоджає дітям звертатись до нас. Уявіть, з 2015 року до наших центрів звернулися з усієї кількості дітей всього-навсього 3 тисячі дітей, яким ми допомогли. Це ніщо. І я думаю, що якраз оті зміни до закону, які ми підготували спільно з Міністерством юстиції, і я думаю, вже міністр юстиції мав їх підписати і внесе в уряд, вони допоможуть якраз розблокувати оцей доступ, який зараз штучно існує і створений.

Також ми окрім такого комплексного підходу... До речі, в наших центрах що ми практикуємо? Ми розуміємо, що дитина, коли до нас приходить, вона не тільки з правовим питанням до нас звертається. Ми в межах наших можливостей забезпечуємо цю міжвідомчу, міжсекторальну взаємодію і контактуємо, звичайно, через юриста, через нашого адвоката дитину з іншими службами, які можуть допомогти їй знайти вирішення її питань. Давайте далі.

Також ми плануємо запровадити такий інститут, як адвокат дитини, оскільки ми розуміємо: є прокурор дитини, так, є суддя, який спеціалізується на справах дітей, ну, немає спеціалізації для...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Репліка без мікрофону)*

БАНЮК О.П. Немає спеціалізації...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Репліка без мікрофону)*

БАНЮК О.П. Дивіться, ми почали вчити, ми запровадили спеціалізацію в рамках системи безоплатної правової допомоги, ми їм даємо спеціальні знання, спеціальні тренінги "soft skills" у нас адвокати проходять. Тому що діти, вони вимагають особливого підходу, з ними неможливо працювати як з дорослими. Ми це все розуміємо, але ми вважаємо, що є перспективним підхід якраз запровадити...

РЯБУХА Т.В. Співпраця, про яку говорила пані Наїра, ваша із органами опіки й піклування, службами у справах дітей. Тобто я розумію, що центри – це добре, але тут не вистачає у нас кадрів, а ми надаємо послуги, захищаючи права дітей. Шановні, де наше об'єднання?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Тут трошечки про інше. Ми з Наїрою об'єднуємось. Тут про інше. Тут про кримінальні процеси.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. І не тільки. Друзі, і про цивільний процес.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Репліка без мікрофону)*

БАНЮК О.П. Дивіться, ми забезпечуємо в рамках тих існуючих можливостей, які є в країні, ту міжсекторальну, міжвідомчу взаємодію, яка можлива. Також ми зараз активно запроваджуємо, ну і вважаємо, це дуже добре, що відображаються в рекомендаціях спеціальні навчальні програми, як я вже сказав, і для наших адвокатів, і для юристів, які працюють в центрах. Ми плануємо розробити спеціальний стандарт і для юристів, і для адвокатів в частині надання безоплатної правової допомоги дітям. І ми вже приступили до розробки механізму раннього захисту дитини у кризових ситуаціях. Ми зараз попередньо це обговорили з Міністерством соціальної політики. Але після того, як будуть усунуті законодавчі обмеження, ми передбачимо на наші "гарячі лінії" можливість, щоб кожна дитина могла зателефонувати, яка знаходиться в певній кризовій ситуації, і отримати доступ до тих сервісів, які у нас є в системі безоплатної правової допомоги.

Дуже дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякую. Головне, щоб дитина мала інформаційну довідку, куди вона може зателефонувати, тому що наразі, ну, я вам скажу теж з практики, що інформація недопрацьовує, тобто діти не знають і не мають можливості, тобто вони навіть не знають, я даю сто відсотків, що існують такі центри. Дякую.

Далі. Слово надається начальнику Юридичної служби, помічнику начальника Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України Дюденко Світлані Вікторівні.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Без мікрофону, не чути)*

РЯБУХА Т.В. Звичайно, так. Світлана Вікторівна, вона присутня?

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Без мікрофону, не чути)*

РЯБУХА Т.В. Так, є...

Тоді прошу до виступу директора комунального закладу "Черкаський обласний центр соціально-психологічної реабілітації дітей" Бондар Мирославу Ільківну. Дякую.

БОНДАР М.І. Дякую. Шановні учасники сьогоднішнього зібрання, мені як директору дитячого закладу завжди приємно брати участь в обговоренні таких важливих питань, як захист прав дітей загалом і саме, власне, про тих дітей, які опинились в складних життєвих обставинах чи перебувають у кризовій ситуації.

На жаль, в Україні, і в нашій області зокрема, є велика кількість дітей, які залишаються поза сімейним оточенням через складні життєві обставини, через безвідповідальне ставлення батьків до виконання своїх обов'язків, вживання ними алкоголю чи наркотичних речовин, чи через жорстоке поводження з дітьми.

Серед органів і установ, покликаних вирішувати проблеми дітей, зокрема тих, що залишились поза сімейним вихованням і які потребують невідкладної допомоги, слід назвати і центри соціально-психологічної реабілітації дітей, які дзеркально відображають означену проблему. Дозволений термін перебування дітей в таких закладах є 9 місяців стаціонарно та 12 місяців денного перебування. За цей період необхідно зробити все можливе, щоб дитина повернулася в родину біологічну. Але вже якщо ресурси вичерпані і це є неможливим, дитині надається статус дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, і вживаються усі заходи щодо влаштування дитини в нову родину, це може бути чи всиновлення чи прийомна сім'я, чи опіка, дитячий будинок сімейного типу.

Мене як директора з багаторічним досвідом роботи хвилюють на сьогоднішній день такі два питання: це прострочення терміну перебування та переповненість закладу. І знаючи, ділячись думками з колегами, та ж сама ситуація відбувається по всій Україні. В переважній більшості доля дитини вирішується оперативно, але разом з тим справді є така проблема, коли діти перебувають у центрах понад дозволений термін.

Хочу зазначити, що порушення законодавства відбувається через певні причини, а саме: однією з причин я бачу відсутність в міськрайсудах суддів, які мають право здійснювати розгляд щодо позбавлення батьків батьківських прав, поновлення батьків у правах, визнання батьківства. Не забезпечена першочерговість розгляду таких справ, як сьогодні вже говорилося. Затягується процес і місячний термін набрання судами рішення законної сили.

Наступною причиною я бачу недостатню роботу з біологічною родиною, саме, власне, як практик, яка була спрямована на створення належних умов щодо повернення дитини з закладу. Неспроможність органів опіки і піклування громади, суб'єктів соціальної роботи підтримати родину, відсутність фахівців соціальної роботи у створених громадах, звісно, і небажання самих родин змінювати спосіб життя, виправляти ситуацію унеможлиблює реінтеграцію дітей у сім'ю, що призводить до порушення термінів у такому закладі, як наш.

Турбує також тривале перебування дітей в центрі, в тому числі які мають статус дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, зумовлене також наявністю у дітей різного роду захворювань, чи, як сьогодні вже говорила Аксана Філіпішина, про "ефки", де, на жаль, сьогодні немає тих батьків прийомних чи батьків-вихователів, які б були готові чи спроможні взяти таких дітей на виховання у свої родини. Впевнена, що однією з причин є тенденція до зменшення кількості прийомних сімей, практично відсутні бажаючі створювати дитячі будинки сімейного типу, що суттєво ускладнює оперативне влаштування статусних дітей до таких сімейних форм виховання.

Особливо гостро стоїть питання, коли на виховання в сім'ї чекають діти, коли чекають великі групи родинні, тобто де троє і більше дітей.

З метою виправлення ситуації, з метою забезпечення права кожної дитини на виховання в сім'ї пропоную проаналізувати судову практику щодо розгляду судами цивільних справ, пов'язаних з долею дітей, дотримання судами першої інстанції розумного строку розглядів справ, підвищити якість превентивної роботи з сім'єю, яка потрапила у складні життєві обставини в кожній громаді.

І насамкінець хочеться сказати, що державна грошова допомога, яка виділяється для дітей у прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, це, безумовно, важливо, але найголовнішим є система взаємодії органів влади з діючими прийомними сім'ями, дитячими будинками сімейного типу, підтримка допомоги цим родинам, тому що якщо є взаємодія і підтримка, ми

сподіваємося на те, що такі сім'ї будуть продовжувати існувати, і буде розвиватися і в подальшому інститут прийомних сімей.

Дякую за увагу.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Мирославо Ільківно.

Дійсно, аналізуючи матеріали, які були попередньо надіслані перед комітетськими слуханнями, то дійсно, у нас дуже багато питань до судової гілки влади, тобто взагалі ми хотіли б почути: скільки таких справ знаходиться взагалі на розгляді, що гальмує цей процес, з їхньої точки зору, тому на вашому рівні як практика, як директора безпосередньо, ви знаєте.

БОНДАР М.І. Це одна із основних причин.

РЯБУХА Т.В. Тобто ще раз наголошую на тому, що представники міністерства, саме і керівники профільних міністерств проігнорували сьогоднішнє засідання комітету, зокрема комітетських слухань. Дякую.

Зараз хочу надати слово експерту з прав дитини Волинець Людмилі Семенівні. Дякую.

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. Дякую за можливість висловитися. Я спробую не повторювати з того численного цікавого, що я почула, емоції вирують, тому що є думки, які абсолютно співпадають з твоїми, є такі, які є радикально проти. Але мені здається, що нам усім трошки не вистачає такої картинки, от зараз спробувати уявити, що ми з вами десь наверху і дивимося вниз, в яких умовах живуть діти. Так? Я зараз не кажу про матеріальні умови, ми всі переживаємо складні часи, але давайте зрозуміємо: у нас на 7 тисяч дітей там є один представник ювенальної поліції. На 7 тисяч дітей. На 3 з половиною тисячі дітей може прибігти один працівник служби у справах дітей. ФСР у нас прибіжить у кращому випадку там на 4-8 тисяч населення, про що сьогодні говорив заступник Міністра.

Тому як би ми гарно не говорили тут, на центральному рівні, але там, де діти живуть, там у нас сьогодні у держави просто, вибачте, функціональний нуль виходить. І це перше, що треба усвідомити. І я дякую комітету за таку увагу. Або ми щиро скажемо, що у нас немає на місцях людей, які працюють, або їх є такий мізер, що просто...

Я не можу погодитися з позицією, коли нам Кабінет Міністрів говорить про те: "Ну що ви, шановні, ми скоротили тільки в службах у справах дітей". І Мінсоцполітики вторит с радістю: "Ми скоротили тільки вакансії. Ми

тільки вакансії скоротили". Правда, на ті вакансії була третина. Чому були вакансії? Та тому що люди отримують копійки. Вони тримали вакансії і за рахунок цього можна зробити якусь допомогу, ну преміальні і все інше.

Як же можна? Ми сьогодні залишили 2 з половиною тисячі працюючих в службах у справах дітей. Це катастрофа. Тобто у нас сьогодні на місцях реально працювати з дітьми: а) дуже складно; б) нікому.

Я хотіла б сказати в тому числі і про той біль, який у мене є, оскільки "бес кроється в деталях", вибачте, будь ласка. Я хочу сказати, що якість нормативної бази, яка сьогодні виходить, особливо на рівні Кабінету Міністрів, є, на мій погляд, незадовільною. Я наведу приклад. Просто до прикладу. В минулому році, наприклад, у 866 постанову Кабінету Міністрів, це моя постанова, колись ми її робили з колективом, було протягом року внесено 4 правки офіційно. Тобто 4 рази вносились зміни. В 2019 році вже внесено 2 правки і ще 2 ходять, одночасно готуються.

Розумієте, коли раз на місяць вносяться правки в постанови Кабінету Міністрів, це означає тільки одне: системного погляду на сферу, його немає. І це я можу довести абсолютно точно.

Наступне. Одна з таких правок. У минулому році взяли змінили Положення про Комісію з питань захисту прав дитини, де фактично всі повноваження, які належать службам у справах дітей, переведені в Комісію, в дорадчий орган.

Шановні, тоді не треба шукати відповідальну особу, хто прийняв це рішення, не треба дивуватися, що скорочують служби у справах дітей, вони не потрібні. Є колективний орган. Мало того, дорадчий орган змінили на орган органу опіки, піклування. Шановні, ну це правда. Сьогодні на місці знайти людину, яка прийняла несправедне рішення по відношенню до дитини, неможливо. Це свідомо позиція? Тоді давайте казати: так, це свідомо. Але тоді, коли у нас Даша гине в Житомирській області, коли ми повернули дитину з прийомної сім'ї (з ДБСТ) до біологічних батьків рішенням комісії, і Дашу вбили біологічні батьки через два місяці, тоді давайте садити в тюрму всю комісію. Чого ж ми служби тоді садимо у тюрму? Ну, працівника служби. Розумієте, це надзвичайно небезпечні речі. Ми цим займалися, коли ми в 2008 році переводили сферу прийняття рішення в сфері дитинства (оце всемерно колегиального – ніхто нікому не підпорядковується) в чіткі функції служб у справах дітей і ЦСМів. Зараз все повертається назад. Я не розумію, навіщо це потрібно ні департаменту, ні Міністерству соціальної політики абсолютно точно.

Наступне, про що я хочу сказати: приклад неякісної постанови Кабінету Міністрів. Ну, про це, напевно, будуть ще говорити колеги. Але те, що у нас сьогодні відбувається в сфері національного усиновлення, викликає застереження, коли введено постановою Кабінету Міністрів обов'язок готувати кандидатів в усиновителі в той час, коли системи підготовки, наказу, програми – нічого немає.

Наступне, про що треба було б говорити. Коли всі говорили і багато було сказано про дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, знову говорю про якість документа. Через рік після прийняття Закону, де Юрій Олексійович - автор визначення "дитина, яка постраждала внаслідок збройного конфлікту", прийняли постанову Кабінету Міністрів про порядок надання цього статусу. Таку постанову було прийнято, коли за рік аж 8 дітей отримали. Доопрацювали, розблокували, розблокували в частині дитини, яка пережила психологічне насильство. Але чи відомо сьогодні всім, що у нас немає жодної дитини, яка під час збройного конфлікту перенесла сексуальне насильство? От у всіх країнах є...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Без мікрофону, не чути)*

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. Ні, там фізичне сексуальне. А в Україні немає. Шановне панство, ну, напевно, треба сідати і доопрацьовувати цю постанову і робити ну принаймні якісь реальні речі по відношенню до дітей. У нас є 37 тисяч дітей, які постраждали від психологічного насильства, у нас є 80 дітей, які стали пораненими. Жодної дитини, яка пережила сексуальне насильство. Ми були змушені в свій час змінити, відійти від доказової бази так само, як Кримінальний кодекс: повинен бути кривдник - буде дитина, яка постраждала. Ми відійшли від цієї схеми. Нам важливо бачити дитину, яка пережила, якщо не можна встановити кривдника, то хоча би дитину вчасно рятувати, а не відкидати її.

На сьогодні ця ситуація не змінена. І, очевидно, Міністерство соціальної політики, це я звертаюся до Олега Петровича, який пішов, очевидно, очікує якийсь новий лист з приводу того, що давайте ж тепер будемо розблоковувати сексуальне насильство. Це надважливі речі, і про це треба говорити сьогодні і сьогодні зважати на це.

Наступне. До тих пір, поки ми в такій дискусійній, в такій аудиторії не надамо чесну відповідь, чому у нас сьогодні немає людей, які хотіли б мати статус кандидатів у прийомні батьки і у батьки-вихователі, ніяка

деінституціалізація нікуди далі не піде. Ми на сьогодні дійшли до тієї межі, коли немає людей, які бажають взяти дитину-сироту на виховання в сім'ю.

Це не автоматично відбулося. Для того, щоб ці люди сьогодні не хотіли, є певні норми в постанові Кабінету Міністрів, коли, наприклад, кандидати в усиновителі сьогодні мають право приходити в прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, встановлювати контакт з дитиною. Процедура організують так, як вона прописана у 905-й постанові, коли вона виписувалася для інтернатів. Тепер читайте так: якщо ви прийомні батьки і до вас прийшов кандидат в усиновителі, він має право 10 днів не менше 3 годин підряд приходити до вас додому встановлювати контакт із дитиною. Це правда. Цих змін не відбулося. І таких речей в постановах Кабінету Міністрів занадто багато для того, щоб сьогодні люди хотіли створювати сім'ї. У нас на сьогодні зрушився баланс, не співпрацюють служба у справах дітей і сім'ї, а сьогодні більше баланс – служби контролюють сім'ї, що саме по собі є абсолютно неправильно. Внаслідок цього контролю у нас сім'ї складають з себе повноваження. І на це треба реально подивитися.

І я, Руслане Сергійовичу, звернулася до вас і скажу вам, що це велика трагедія, коли у нас зменшується кількість сімей, і велика трагедія, коли не зростає кількість дітей, які влаштовуються в ці сім'ї. Мені шкода, що ви не сприймаєте це як трагедію. Це трагедія і поганий показник роботи міністерства, галузі і ваш особистий, тому що, вибачте, так воно є.

Дякую.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Людмила Семенівно.

Пропоную зараз слово надати начальнику служби у справах дітей. Ми переходимо вже більш до обласних державних адміністрацій. Онищук Алла Миколаївна.

ОНИЩУК А.М. Доброго дня, шановні депутати! Я дуже дякую за організацію цих слухань. Я надзвичайно вдячна за запрошення. Я розумію, що ми в такій активній дискусії трошечки вибилися з регламенту.

З вашого дозволу, я не буду розповідати про нашу роботу, тому що функції служби настільки широкі, що я фізично не можу... Я готова відповісти на конкретні питання, якщо такі будуть. Я хочу сказати сьогодні про те, що нас дуже турбує і на сьогоднішній день, і речі, які ми сьогодні

навіть озвучували, ми чули на наступний рік. Перше питання. Для нас сьогодні є дуже болючим – це створення служб у справах дітей в об'єднаних територіальних громадах, неодноразово воно піднімалося. Я насправду хочу сказати, що майже кожна служба, яка створена в об'єднаній територіальній громаді, це особиста заслуга начальника служби в справах дітей області або району, тому що це переконання, це "личное обаяние" і всі застосовні методи.

Як я бачу сьогодні один із шляхів виходу із цієї ситуації, знову ж таки повертаючись до теми, яка вже сьогодні піднімалась. Іде мова про те, що з 1 квітня буде відбуватися вже процес децентралізації на рівні районів, тобто будуть укрупнюватися території, і за умови створення префектур ми можемо втратити систему захисту прав дітей взагалі, якщо ми сьогодні не зробимо якісь кроки на рівні громад. Звучало сьогодні питання, чи ми дали ресурс? Ми готові їх вчити, ми вже сьогодні, не маючи в повній мірі охоплення службами як структурами громад, ми їх вчимо окремо, вчимо разом з районами, ми їх запрошуємо, вони з нами на постійному контакті. Ось навіть особисто зі мною. На мобільних телефонах будь-які питання ми консулюємо і відповідаємо. Тобто ми готові вчити цих людей, але нам потрібно, щоб громади повернулися обличчям до цієї проблеми.

Сьогодні громади нам апелюють наступним: в Законі про місцеве самоврядування, власне кажучи, яким вони керуються як сільські, селищні і міські ради, тільки до повноважень міських рад віднесено функцію створення служб у справах дітей, і тому сільські і селищні ради говорять нам сьогодні про те, що ми ж не міські ради, тому ми можемо собі дозволити, як би, обійтися без такої структури. Я знаю, що міністерство працювало над внесенням змін до цих законів. Я дуже прошу підтримати цей законопроект, і сьогодні згадував про нього у своєму виступі і Олег Петрович, тому що це надзвичайно на сьогодні важливо - створити на місцях органи, які будуть опікуватись правами дітей з тим, щоб органи опіки і піклування, якими сьогодні є сільські і селищні ради, могли в повній мірі виконувати свою функцію.

Ще одне теж дуже важливе і болюче для нас питання, про яке сьогодні говорив пан Арман, це реформа медичної галузі і деяка неузгодженість - я говорю в контексті захисту прав дітей. З 1 квітня припиняється, наскільки я розумію, надання медичної субвенції і буде ваша НСЗУ фінансувати безпосередньо заклади і пакети послуг. Я б хотіла вас попросити, в пакети послуг не включені взагалі ніякі медичні огляди. Якщо ми говоримо сьогодні про захист прав дітей, у нас двічі на рік законодавством передбачено медичне

обстеження дітей-сиріт обов'язкове, у нас передбачено щорічне обстеження прийомних батьків і опікунів, у нас передбачено обстеження медичне дітей, які потрапляють до притулків і центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, а це ті діти, яких ми вилучаємо з кризи, це діти, яких ми забираємо в жахливому стані із сімей, і вони потребують проведення медичного обстеження впродовж трьох днів після потрапляння до закладу. І ми на сьогоднішній день не розуміємо: якщо в пакеті послуг, які буде оплачувати НСЗУ лікувальним установам, це не передбачено, то хто буде платити за цю послугу? Відразу скажу, якщо місцеві органи влади, ми можемо наразитися на те, що дотаційні регіони просто не зможуть собі дозволити прийняти якісь окремі програми. Ну і тому це питання, яке потребує вирішення.

І ще одне питання, теж воно відноситься до пакетів послуг і до вимог, які на сьогодні поставлені перед лікувальними установами. От наприклад, до дитячих відділень поставлена вимога трошки завищена, ну, принаймні на думку фахових спеціалістів, я не є медик за освітою, я так, в глибине души, десь там. Так от, за оцінкою фахових спеціалістів є шанс, що функціонування дитячих відділень райлікарень взагалі буде під питанням. Чому? Тому що, наприклад, принаймні в тому проекті пакету послуг, який на сьогодні відомий на місцях, передбачено, що в дитячому відділенні повинно бути 4 лікарі-інфекціоністи, 2 лікарі дитячі анестезіологи. Для районної ланки це практично неможливі вимоги. І тому може так статися, що особливо частина районних лікарень просто не зможе мати ці дитячі відділення.

І насамкінець стосовно будинків дитини. Річ у тому, що це вже неодноразово піднімалося, але, повірте, я людина, яка працює на місці і бачить це майже кожен день. Для нас дуже болюча тема – переведення будинків дитини в центри паліативної допомоги, тому що реально паліативних дітей... Я розумію, що таке "паліативна допомога", я розумію, як це важливо. Але, разом з тим, не так багато у нас паліативних дітей. Сьогодні законодавство у нас вибудоване таким чином, що дітей до 3-х років, крім будинків дитини, більше ніхто не приймає. Тому виникне просто колапс, коли будинки дитини закриються для цих дітей, в лікарні, знову ж таки, пакет послуг - не зрозуміло, хто це буде оплачувати, дитину, яка вилучена з сім'ї. Ну і загрозна ситуація у нас в цьому напрямку.

Говорилося сьогодні про розвиток патронату. Річ у тому, що патронат, так, однозначно для маленьких дітей, але він не вирішує сьогодні ситуацію по всіх дітях. Тому що, по-перше, патронат - це тільки 3 місяці утримання, і по-друге, так, патронатна сім'я - є ряд дітей, які, вони не паліативні, але мають настільки серйозні розлади зі здоров'ям, що не можна дуже швидко і

вчасно знайти сім'ю, яка б їх прийняла на виховання. І тому я не кажу про те, що будинки дитини там повинні приймати дітей за заявами батьків, ну тому що це неправильно, але припинити повністю прийом дітей просто неможливо, тому що дійсно ми будемо створювати загрозу життю цих дітей.

Ще одне просто дуже коротеньке питання, яке сьогодні порушують і наші прийомні батьки, і батьки-вихователі. Це забезпечення житлом дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Нам просто вкрай необхідне внесення змін до житлового законодавства з тим, щоб після 23 років дитина не втрачала права на отримання житла. Державна субвенція у нас надається впродовж останніх 3 років, і так стається, що через те, що в законодавстві встановлено, що отримують житло діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, і особи з їх числа, в 23 роки фактично ну на сьогоднішній день дитина втрачає право на отримання квартири. А 23 роки - це якраз той період, коли вона завершує навчання, коли вона йде в самостійне життя. Якраз їй менше необхідне окреме житло в 16 років чи у 18, ніж у 23. Тому дуже велике прохання теж внести зміни до чинного законодавства і відновити права тих дітей, які уже на сьогодні навіть їх втратили.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Алло Миколаївно. Я дякую вам за ті питання, за ті проблемні питання, які тільки що були вами висвітлені. Тому ми їх обов'язково врахуємо, обов'язково зробимо відповідні запити до міністерств. І ці питання ми будемо озвучувати, тому що вони, як так розумію, на рівні всіх областей існують.

Ну а тепер ми послухаємо представників громадськості, які, попередньо зареєструвавшись, просили надати їм виступ. Тому хочу нагадати, знову ж таки, регламент - до 3 хвилин.

І перша, кому б хотілося надати слово, це Яцюк Вікторія, громадська організація "Разом проти корупції". Дякую.

ЯЦЮК В. Доброго дня, шановні колеги і учасники громадських слухань. Перш за все хотілося б подякувати за організацію і проведення таких слухань, вони є дуже необхідними. Оскільки вони включають учасників з різних сфер, проблему можна висвітлити повно, а не просто однобічно.

І по-друге, це те, що запрошені саме органи найвищого рівня, які можуть вирішити ці проблеми, оскільки вони наділені відповідною компетенцією.

Ми є урядово-громадською ініціативою "Разом проти корупції". Наше завдання це долати корупцію, яка є або яка може бути запроваджена в органах державної влади. Що ми повинні сказати? Що ми працюємо з експертами, які є вузькопрофільними.

Дякуємо за участь на нашій платформі Волинець Людмилі Семенівні, Світлані Леонідівні Клочко. Ми разом з ними зараз займаємось такою проблематикою щодо запровадження обов'язкового навчання для осіб, які бажають усиновити дитину. Ми не проти такого навчання, але це навчання повинно бути підготовлено таким чином, щоб була база для його запровадження, належна база.

Ця імперативна норма, яка була введена влітку цього року, вона не передбачає на даний час ні запровадження навчальної програми, тобто вона ще не є затвердженою, ні підбору відповідних викладачів, які мають проводити цей курс. Немає затвердженої методології щодо підбору дітей для того, щоб рекомендувати відповідним батькам. Тобто це все те, що містить корупційні ризики. На цьому може бути зловживання. На жаль, при впровадженні цієї обов'язкової норми щодо навчання цього зроблено не було.

Нас почуло міністерство, ми їм дякуємо. Ми спільно напрацювали проект змін про призупинення цієї норми на певний термін. Але, на жаль, на сьогоднішній день норма вже працює з 20 жовтня 2019 року, але на сьогоднішній день ми так і не змогли її призупинити. Зараз цей проект постанови проходить обговорення. І я сподіваюсь, що найближчим часом вона буде прийнята, ця норма про призупинення, для того щоб не дати можливості корупційним проявам втілюватись в життя.

Так що я дякую і сподіваюся.

РЯБУХА Т.В. Аксана Анатоліївна просить прокоментувати.

ФІЛППШИНА А.А. Я дуже перепрошую, але не можу не відреагувати. Тому що ми підтримували, я вам більше того скажу, секрети відкрию, що ініціатива стосовно обов'язковості навчання кандидатів в усиновлення виходила від мене, коли разом з Русланом Сергійовичем ми були у місті Дніпро, де до напівсмерті усиновлювачка забила дитину п'ятирічну – це було минулого року. Це було минулого року. Ми не вивели в публічну дискусію цей випадок. Але саме розбір цієї ситуації виявив те, що і Людмила Семенівна тут, і ми знаємо вдвох, як приймалися нормативні документи 2008 року, і Юрій Олексійович так само знає.

Давайте будемо відвертими перед суспільством України, коли там до 2005 року у нас переважало міждержавне усиновлення над національним і потрібно було дійсно докорінно змінювати ситуацію, треба було підтримувати національних усиновлювачів, з 2008 року було запроваджено обов'язкове навчання прийомних батьків, батьків-вихователів, які беруть тимчасово.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. З 2006 року.

ФІЛППШИНА А.А. Перепрошую, з 2006-го. Так, з 2006-го. Ні, я в 2006-му прийшла в департамент у вересні місяці, тому при мені це запроваджувалось. Перепрошую. І 2008-го було запровадження навчання для опікунів, які не є родичами дитини. Скажіть мені, будь ласка, чим відрізняється дитина-сирота і позбавлена батьківського піклування, яка передається в ПС, ДБСТ і під опіку на виховання, від дитини, яка передається на усиновлення? У неї інші проблеми? У неї інша життєва історія? У неї були інші батьки, які пиячили, били її? У неї інші психологічні проблеми? Чи потрібно якимось іншим чином готувати родину для прийняття дитини-сироти у свою родину, у якої є певна життєва історія.

У цьому полягає питання: чому не треба готувати цих людей, або за якою особливою програмою їх треба готувати для прийняття дитини у свою родину з тим, щоб вони були готові до того, з чим можуть стикнутися, тому що у дитини є певна життєва історія.

З такими самими проблемами стикаються опікуни, ПС і ДБСТ. Про які такі особливі програми тут ідеться? Я не розумію. І про яку корупційну складову, перепрошую, тут ідеться? Ми тоді не запроваджували навчання саме тому, щоб не відлякувати національних усиновлювачів.

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. *(Без мікрофону, погано чути)* ... такого не було.

ФІЛППШИНА А.А. Людмила Семенівно, було.

(Загальна дискусія)

ПАВЛЕНКО Ю.О. Аксано Анатоліївно, от дивіться, піднята проблема, для того, щоб ми зараз не переводили її в дискусію, тому...

Аксано Анатоліївно, Людмила Семенівно, звертаюся до вас. Тема важлива, актуальна, тому я ініціюю і прошу підтримки тут і комітету, на базі

комітету давайте проведемо професійну дискусію. Тому що тут і ваші аргументи мають місце, і аргументи, які були висловлені громадською організацією так само мають місце. І от ми просто обмінємося професійно думками з тим, щоб зараз колектив не втягувати і не виводити трошки в інший бік. А ця тема поставлена.

Дякую.

ВОЛИНЕЦЬ Л.С. Але дозвольте 30 секунд. Я просто повинна пояснити, оскільки на мене було посилання і на Світлану Леонідівну.

Питання не іде про те, вчити або не вчити. Питання іде про те, що це навчання треба належним чином ввести в законодавство і належним чином затвердити програму. Ми тільки за те, щоб навчали. Але, вибачте, якщо у 212-й статті Сімейного кодексу сьогодні написано, що не можуть бути усиновителями ті-то й ті-то, але там немає "не пройшли навчання", коли сьогодні цим наказом, вибачте, ЦСМ буде підбирати дітей на усиновлення, а служба буде тільки записувати, Аксано Анатоліївно, тут треба сісти і подивитися зміни 603. Ніхто не проти навчання. Ніхто. Але суди не будуть вимагати результатів навчання, бо цього немає в Сімейному кодексі.

ФІЛППШИНА А.А. Я ж юрист. Зараз втягнемося. 212-а, немає підстави ПС, ДБСТ, які не пройшли навчання.

РЯБУХА Т.В. Я перепрошую...

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Але можна я відповім, оскільки питання було стосовно корупції. Я хотіла сказати, де тут є фрагменти корупції. По-перше...

РЯБУХА Т.В. Я перепрошую, за пропозицією Юрія Олексійовича у нас пройдуть ще засідання підкомітету комітету. Наразі всіх, хто бажає виступити і долучитися до пропозицій щодо цього питання, ми запросимо, і відповідно відбудеться, як Юрій Олексійович зауважив, професійна дискусія. Зараз ідемо далі.

Я бачила, що неодноразово руку піднімав пан, я вибачаюсь.....

ШВЕЦЬ О. Мене звати Олександр Швець, голова громадської організації....

РЯБУХА Т.В. Олександр Швець, будь ласка. Ви можете присісти за стіл.

ШВЕЦЬ О. Мене і так гарно чути. Олександр Швець, голова громадської організації...

ПАВЛЕНКО Ю.О. Включіть, будь ласка, мікрофон.

РЯБУХА Т.В. І, будь ласка, дотримуйтесь регламенту. Дякую вам велике.

ШВЕЦЬ О. Добре-добре. Ви знаєте, три роки вже на таких заходах, я випадково займаюсь захистом прав дітей, так якось вийшло, три роки ходжу на подібні заходи. І дуже просив би членів нового комітету трошки змінити цей формат, тому що завжди це одне і теж - це звіт про перемоги і стогін. Тобто розказали статистику і потім - "на жаль".

Значить, дивіться, в принципі я прийшов з конкретною метою – розповісти про величезну проблему, яку хотів би, щоб в оці ваші постанови було включено – це врегулювання питання виконання рішень по побаченню з дітьми, тому що цього вимагає Європейський суд у моїй справі "Швець проти України", "Вишняков проти України", "Хабровський проти України", і Україна колись дограється з цим, бо вже гроші виплачує.

Ми підготували законопроект нашою громадською організацією, тому що це участь в усіх обговореннях, воно це добре, знаєте, а законопроекти - "під ключ". Ми планували його сьогодні принести. На жаль, ще треба кілька днів на якісь процесуальні речі. Якщо члени комітету зацікавляться цим законопроектом, ми сподіваємось, що він пройде.

Але кілька речей принципових таких. Знаєте, дуже сумно, що пройшло майже 30 років незалежності, ну, такі загальні тези, а в нас такі от слухання називаються – невідкладні заходи. От у нас все невідкладне.

Дуже прикро, що представник міжнародної організації, яка от пішла, тут пані сиділа, пані Аксано, біля вас, говорить, що, люди добрі, так у вас немає стратегії, у вас одне міністерство не розуміє, що робить інше. І це дійсно так. Я хочу, щоб новий комітет, тому що старий Комітет з питань сім'ї, молоді і спорту не звертав уваги на це, а новий, хотілось, щоб звернули, тому що міністерства "тикають" законопроекти, які інколи суперечать один одному, розумієте. Колишнє міністерство юстиції, Мін'юст, "валив" законопроекти Мінсоцу, норми не співпадали, ну це неможливо, ви

розумієте, так не може бути. І дуже жаль, що на таких слуханнях найбільш вживаним словом у захисті прав дітей є слово "на жаль". 30 років ми захищаємо чи, вірніше, ви захищаєте права дітей, а ви вживаєте слово "на жаль".

Тому із загальних моментів. Що я пропоную?

Перше. Припинити цю практику з такими постановами: надати там комусь там, Мін'юсту розробити по дітях, Мінсоцу розробити по цьому, а потім сидить одне міністерство і не знає як його законопроект співпадає з іншим. То може ми зробимо якось один майданчик чи, вірніше, ви, дискусійний, де попередньо спочатку б обговорили що потрібно, куди ми йдемо, а потім міністерства виконують завдання цього експертного середовища, а не навпаки?

Це перша річ, це принципово важлива річ, пані головуєча, тому що я два роки ходжу з цією ідеєю, доходився до того, що колишній Комітет з питань сім'ї, молоді і спорту взагалі мене на слухання не запрошував, до речі, і ваш теж хотів не запросити, нагадав зміст статті 9 Закону про комітети Верховної Ради. Слава Богу, прийшов, діждався. (*Шум у залі*) ... Ви знаєте, мої помічниці мені зателефонували і сказали, що по Марині Громовій прийнято питання, по Олександрі Швецю ще хтось там буде вирішувати.

Тепер по важливих питаннях, які б ми хотіли, щоб були все-таки врегульовані і враховані комітетом. Перше. Україна буквально країна № 1 по кількості розлучень у світі! Ми входимо в трійку найбільших країн з розлученнями, щоб ви розуміли. Після цих розлучень залишаються діти. Ви питали, скільки цих спорів в судах? Десятки тисяч! Ми є профільною організацією, яка тільки цим і займається. Суди тривають по кілька років. Нас не чують! Ми говоримо, як прискорити те, що записано в ЦПК? Так, там 2-3 місяці на першу інстанцію, 2 місяці на апеляцію. Всім по барабану! Всім, в тому числі у Верховному Суді.

Хочете знати, як це працює? Справа в Верховному Суді по моєму дідові, якому 73 роки, лежала 2 роки, поки Європейський суд не прийняв рішення в його справі. Ви знаєте, що відбулося? Диво. Через 3 дні Верховний Суд знайшов з архівів цю справу і розглянув. По три, по чотири роки розглядаються ці справи.

Ми пропонуємо внести зміни до Закону про статус суддів і внести окремий вид відповідальності за порушення строків розгляду справи по сімейних спорах по дітях. Не можуть спори по дітях тривати по три, по чотири роки! Це перша річ.

Друге, ми пропонуємо змінити аліментну політику в Україні. Те, що набудував колишній Мін'юст – це просто жах, жахіття! Ми готові взяти на себе відповідальність розробити відповідний законопроект. Повірте, у нас є і розум і знання, і експертне середовище. І представити його на розгляд комітету, аби ви тільки послухали його.

Ми хочемо, щоб комітет окремо переглянув всі статті Адміністративного кодексу, які торкаються захисту прав дітей. Ви знаєте, пані головуюча, скільки коштує, наприклад, напоїти у нас малолітнього чи неповнолітню дитину алкоголем? От знаєте? Скільки коштує?

РЯБУХА Т.В. Ви зараз до мене?

ШВЕЦЬ О. Я просто так запитую. От хтось із вас знає, скільки коштує в Україні, що батьки напоїли дитину алкоголем?!

РЯБУХА Т.В. Ви маєте на увазі - пляшка чи відповідальність?

ШВЕЦЬ О. Відповідальність. Так, якась відповідальність, хто із вас?

(Загальна дискусія)

ШВЕЦЬ О. Скільки? Ні, не так. 300 гривень коштує. 300 гривень. Послухайте, до минулого року, дивіться, стаття 184, так? "Невиконання батьківських обов'язків". Оцими руками я підвищував відповідальність, це я її писав, я писав законопроект 8296. Була відповідальність три неоподаткованих мінімуми.

З приводу міри відповідальності, я дуже прошу не ставати на ті "рельси", як раніше займалися Комітет з питань сім'ї, молоді і спорту. Послухайте, кажу, давайте зробимо відповідальність за невиконання батьківських обов'язків більшою – тисячу неоподаткованих мінімумів. Я одну хвилину ще, якщо можна.

РЯБУХА Т.В. Пів хвилини, тому що ви порушили регламент. І я прошу вас з вашими пропозиціями, я чесно вам говорю, ми їх розглянемо. Ви нам надішлете їх до комітету, передасте в письмовому вигляді або на електронну

адресу комітету. І просто зараз окремо по всіх пунктах у нас немає часу проходити. 30 секунд. Дякую.

ШВЕЦЬ О. Пів хвилини. Ні-ні, послухайте. 30 секунд. Добре. Я буду одним із тих порушників, які... Порушували регламент тут всі, беззаперечно.

Тому ми просимо переглянути всі статті в Адміністративному кодексі, пані головуєча, які торкаються захисту прав дітей. Щоб у нас не було "Невиконання батьківських обов'язків" на вартість пачки цигарок, розумієте. І таке інше. Зверніть, будь ласка, на це увагу. Я в вашій постанові цього не побачив.

РЯБУХА Т.В. Дякую. 30 секунд.

ШВЕЦЬ О. 30 секунд ми ще не використали.

І останнє питання. Невиконання рішень по побаченню з дітьми. Величезна відповідальність, для прикладу, я вам покажу, люди добрі, живу людину, ось сидить Ігор Дубас. Встань, будь ласочка. *(Шум у залі)*

Ігор Дубас – чоловік, який два роки судиться. Оце ми говоримо про захист прав дітей в Україні. Два роки судився, щоб побачити свою дитину. Півтора роки намагається виконати. 50 штрафів винесла виконавча служба за півтора роки. Дитину за 3,5 роки не бачить. Це жах. І я вам скажу, у справі "Швець проти України" (це моя справа) Європейським судом визнано, що система виконання судових рішень по побаченню з дітьми має структурні і суттєві системні недоліки. Просимо на це звернути увагу. Найближчими днями ми подамо до вас законопроект. Дуже сподіваємося, що у нас не буде контрадикції...

РАБУХА Т.В. Дякуємо, дякуємо за активність.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Дякую.

РАБУХА Т.В. Зараз, хвилиночку, по черзі. Ми надамо слово всім, хто бажає. Зараз хотілося б надати слово керівнику громадської організації "Національна дитяча рада" при Уповноваженому Президента України з прав дитини Якніюнас Єлизаветі.

ЯКНІЮНАС Є.Є. Всім доброго вечора. Якніюнас. Пані Тетяно, дякую за надане слово. Власне, сьогодні я хочу поговорити тут про участь дітей в

процесі прийняття рішень. Ми сьогодні дуже багато тут говорили з позиції дорослих, і дуже приємно було чути про те, що дорослі згадували про певні речі, про які я далі буду говорити.

Наша громадська організація, вона є голосом дітей України, дітей та молоді. І так є, що в нашій організації представниками є в тому числі і молодь, яка пройшла шлях від втрати сім'ї до переміщення в інтернатні заклади та сімейні форми виховання. І, власне, сьогодні нас турбує питання участі дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування в процесах прийняття рішень щодо їх форм влаштування.

Власне, наразі в Україні існує нормативно-правова база, яка регулює це питання. Як ви всі знаєте те, що кандидат має право отримати інформацію про дитину. І, як наголосив пан Коваль, планується збільшити кількість цієї інформації. Кандидати мають право на те, щоб організувати, ініціювати зустрічі з дитиною. Вони мають право навіть на додаткове, там, медичне обстеження дитини у незалежного лікаря, якому вони довіряють. Але сьогодні нас турбує питання взагалі дитини в цьому процесі, на що має право дитина.

І от пані Аксана Філіпішина, вона згадувала так само про питання взаємодобору сім'ї та дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. Власне, це питання я також хочу підняти, тому що Положенням передбачено в пункті 9, що дитина має право на участь в процесах прийняття рішень. Але на цей момент так склалося, що ніде не конкретизується, що ж це має означати. Тобто хто має конкретно готувати дитину, на яку інформацію дитина має право, хто взагалі має здійснювати цю підготовку, якою має бути кількість зустрічей перед тим, як буде, власне, справа передаватися в інші відповідні органи. Тобто у нас є позитивні практики. Ми знаємо ці кейси. Але в той самий час законодавством не забороняється вже після першої зустрічі, умовно кажучи, оформити акт знайомства особи з дитиною.

І, власне, до прикладу, як це все врегульовується в Англії. Це врегульовано на рівні національних мінімальних стандартів, де дуже чітко прописано, що дитина має право на участь. Вона має право зрозуміти дуже чітко, їй мають пояснити, яким чином її право на участь було реалізовано, де її думка була врахована в процесі прийняття рішення. Якщо ця думка не була врахована, то треба дуже чітко дитині пояснити, чому відбулося саме так. Більше того, цим стандартом передбачено в тому числі, що саме дитина має право отримати інформацію про кандидатів, вона може отримати навіть світлина. І цю інформацію вона має отримати в той спосіб, який буде

доступний для цієї самої дитини. Більше того, в цих стандартах, принаймні з цих, прописано, що дитина має право навіть там відвідати місце, де вона буде виховуватися і проживати, вона може поспілкуватися з іншими дітьми, які там виховуються. Вона може навіть в приватному порядку поспілкуватися з цими кандидатами, щоб вони озвучили їй свої певні якісь очікування щодо проживання в цій сім'ї, щодо її там, умовно кажучи, поведінки і тому подібне.

І власне, як я вже наголошувала, ці практики, вони у нас є в Україні в тому числі, але вони не є чітко встановленими в нормативно-правових актах. І що це для нас означає, що я не виключаю те, що цієї практики немає, вона є і вона є успішною, але просто держава не може повною мірою контролювати ці процеси, які здійснюються у нас в Україні.

Тому, власне, я дуже приємно була здивована і вражена тим, що вже в проекті рекомендацій саме Міністерству соціальної політики України є прописаним: "Проаналізувати причини розформування прийомних сімей та дитячих будників сімейного типу і вжити заходів до дотримання законодавства з питань до влаштування дітей у такі сім'ї".

Власне, наукові дослідження міжнародні, вони показують, що однією з таких причин розформування може бути те, що процедура взаємодобору була здійснена неналежним чином. Тому дуже логічним я вважаю те, і кожен, мабуть, має погодитися з цією думкою, що ми пропонуємо включити до переліку рекомендацій цих комітетських слухань завдання для Міністерства соціальної політики щодо проведення детального аналізу процедури участі дітей у процесі прийняття рішень щодо їх форм влаштування і доповнення діючих нормативно-правових актів новими положеннями з врахуванням міжнародного досвіду. Власне, я від імені організації готова долучитися до цього процесу.

Дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякуємо. Дякуємо за влучну пропозицію.

Далі чекаємо також інших пропозицій. І повертаємося до представників громадськості. Слово надається голові правління громадської спілки "Українська мережа за права дитини" Касьяновій Дар'ї.

КАСЬЯНОВА Д.С. Не ожидала, что до меня дойдет. Добрый вечер, все, кто выжил. Если позволите, я буду говорить на русском языке.

Сегодня уже, в принципе, говорили о результатах мониторинга, в том числе и который мы проводили совместно с Уполномоченным по правам

человека, Минсоцполитики, громадської спілки "Українська мережа за права дитини" и при поддержке детского фонда ООН ЮНИСЕФ. Результаты данного мониторинга, мы его реализуем уже второй год, да, результаты по разным регионам у нас собраны и, в принципе, мы уже там поделились с заместителем Министра социальной политики неоднократно. Надеюсь, что все-таки результаты и рекомендации, которые там выписаны, будут учтены в работе.

Я просто подчеркну то, что сегодня не было сказано и, на мой взгляд, является важным. Во-первых, если мы говорим о соблюдении прав детей, мониторинг соблюдения прав детей в системе альтернативной опеки и используем его в том числе при выработке рекомендаций, очень бы хотелось и мы бы рекомендовали, чтобы Украина наконец-то имплементировала "керівні принципи" альтернативной опеки ООН в свое законодательство. Потому что там очень многие вопросы на самом деле разрешатся автоматически, в том числе и которые касаются системы гейт-киппинга, да, то есть разработки системы социальных услуг, которые касаются социальной превенции, то есть непопадание детей в интернатную систему. Так же там очень много посвящено внимания именно подготовке приемных родителей, родителей-воспитателей, усыновителей и там сказано о том, что же такое все-таки система альтернативной опеки, является ли интернатная система этой системой или не является и что такое малые групповые дома, о которых мы сегодня говорили, то есть в принципе уже, мне кажется, за 10 лет, сколько существуют эти "керівні принципи" альтернативной опеки, пришло время их имплементировать. Это первое.

Второе. Очень, на мой взгляд, важное. Сегодня мы говорили о том, что есть проблемы, это выявил и мониторинг соблюдения прав детей, каким образом перемещаются дети, почему есть превышение, серьезное превышение детей, они находятся в ЦСПР, в приютах, в больницах дети находятся, скрываются. То есть если мы говорим о доступе к образованию, есть дети, которые не имеют вообще доступа к образованию, находясь, например, в больницах, это дети шестилетнего и семилетнего возраста, потому что их судьба не решена, они находятся там, потому что в интернатные учреждения их не могут устраивать, вот они находятся в больницах, они там не лечатся, находятся там исключительно по социальным показаниям.

Есть отдельная очень важная тема, которая касается, что же делать с детьми, которые имеют психиатрические диагнозы. Это дети, которые выводятся из приемных семей, детских домов семейного типа. Куда они

выводятся? Какая помощь сегодня существует этим детям? То есть, есть два варианта решения для этих детей, один и второй не являются эффективными: размещение ребенка обратно в интернат, где ему не помогают, либо в психиатрическую больницу. где тоже не происходит решение.

Мне кажется, что пора уже обсуждать, если мы говорим о малых групповых домах, да, малые групповые дома во всем мире цивилизованном это форма, в том числе и оказания помощи детям с психиатрическими диагнозами. Но для этого нужно совсем по-другому планировать штат.

То же самое касается детей, которые пострадали от сексуального насилия. Сегодня, если мы с вами сталкиваемся, например, что ребенок в интернатном учреждении пострадал от сексуального насилия, был перемещен в приемную семью и там продолжалось сексуальное насилие или он являлся агрессором, помощи таким детям оказать практически невозможно, потому что для того, чтобы оказать эту помощь, нужно ребенка опять вернуть куда? – в интернатное учреждение.

Вот поэтому мне бы хотелось, чтобы это было учтено. Мы напишем письменно свои предложения, и очень важно, если мы уже говорим сегодня о реформе ДІ, наконец-то, в Украине должен появиться стандарт, либо постановление, которое регламентирует каким образом ребенка возвращают в его биологическую семью из интернатного учреждения или из приемной семьи. То есть это стандарт социальный по реинтеграции ребенка.

Мы как СОС "Дитячі містечка України" готовы предоставить свою помощь, потому что у нас есть такая база, апробированные методики, которые позволяют ребенка безопасно подготовить к перемещению из интернатного учреждения или из приемной семьи обратно в биологическую семью. Спасибо за внимание.

РЯБУХА Т.В. Дякуємо вам.

Зараз надамо слово тим, хто зареєструвався і виступаючим, а потім по хвилині тим, хто бажає виступити.

Слово надається директору дитячого табору "Лісова застава" Сазоновій Ірині.

САЗОНОВА І. Доброго дня! Я буду говорити про соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту. Будь ласка, можна подивитись у супроводі слайд-шоу. Мова іде про реабілітаційний табір "Лісова застава", який знаходиться в Київській області, 50 кілометрів від Києва. Цей табір було створено в 2014 році, в липні, на руїнах колишнього

санаторію, сюди психологи вивозили дітей з палаючих міст і надавали першу психологічну та гуманітарну допомогу.

Більшість дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту, мали різні психологічні та поведінкові розлади, включаючи депресію, енурез, панічні атаки і так далі, а психологічні проблеми, вони ведуть до погіршення здоров'я. Через це виникла потреба і виникла програма психологічної реабілітації, яка включала в себе і відновлення ресурсу, і повернення дитини до нового повноцінного життя. Індивідуальна та групова психологія по проживанню втрати і управління травматичними спогадами, мобілізація внутрішніх ресурсів, багато інструментів, таких як евритмія, музикальна казка, драма, ігри, іпотерапія. Це невеликий перелік того компоненту, який був у психологічній програмі. Оздоровчий напрямок складався з лікувальної фізкультури, теренкуру, вело, лижі, бо цей табір працював 5 років без перерви.

В цього табору є ще виїзний проект, він називався "Морська застава", проводився на Кінбурнській косі. Там також використовувалась таласотерапія, яка є дуже корисною профілактикою застуд і бронхіальної астми, до якої дуже схильні діти, які довго знаходились в прифронтівій зоні, у підвальних приміщеннях або неякісно харчувались. Також це зміцнення нервової системи та розслаблення м'язів, які в дитини, яка пережила травму. весь час знаходяться в гіпертонусі.

Для професіоналів на базі табору проводились регулярно інтенсив і майстерня волонтерів. Це такі тренінги на профілактику вигорання, емоційну стійкість, інтервізії, супервізії, неодноразово ці заходи проводили фахівці з-за кордону, з країн, які також пережили збройні конфлікти – це Хорватія, Ізраїль, Грузія, також Німеччина, Швеція, Шотландія.

Що нам вдалось за 5 років? За 5 років через табір пройшло понад 5 тисяч дітей, які отримали психологічну реабілітацію через травму війни. Було підготовлено 240 волонтерів-психологів або волонтерів-соціальних реабілітологів, які в складних випадках отримують допомогу супервізійну від працівників закладу. Також розроблена психологічна програма унікальна, яка активізує посттравматичне зростання у дітей. У здійсненні реабілітації весь цей час допомагали міжнародні організації та український соціально-відповідальний бізнес, але на сьогоднішній день міжнародні донори свої проекти припиняють впроваджувати в Україні, бо вони аргументують це тим, що на шостому році війни про українських дітей мали б потурбуватись українська держава і українська влада, з чим я не можу не погодитись.

З огляду на ескаляцію збройного конфлікту та постійне збільшення кількості дітей, які постраждали внаслідок війни, психосоціальна допомога вкрай необхідна. Проте без державної допомоги після 5 років і 5 тисяч дітей благодійна організація самотужки не може це робити.

Хотіла ще сказати про те, що ці реабілітаційні табори і ця майстерня для волонтерів, вона могла б стати класною загальнонаціональною площадкою по навчанню фахівців, по обміну досвідом, по апробації програм, тим більше, що дуже багато іноземних фахівців і викладають там, і приїжджають обмінюватись навичками і нашими практиками. Але, на жаль, в Україні це не потрібно. Дякую за увагу.

Забула сказати, що на сьогоднішній день через 5 років табір закритий.
Спасибі.

РЯБУХА Т.В. Дякую.

Прошу до виступу програмного директора Міжнародного центру розвитку лідерства Палатну Дар'ю Олександрівну.

ПАЛАТНА Д.О. Добрий вечір, шановні колеги! Дуже дякую за можливість сьогодні підняти ще одну важливу тему. І хоча за регламентом ця тема озвучується остання, але я впевнена, що ми погодимось, що вона є надважливою.

Хочу поговорити про навчання і підготовку спеціалістів у сфері захисту прав дітей. Мої колеги вже піднімали питання розвитку потенціалу. Ми говорили, наскільки нам важливо думати про потенціал тих фахівців, які на місцях працюють з дітьми, і піднімалося болюче питання зменшення кількості цих фахівців. І я погоджуюся з колегами, але також хочу поговорити про якість тієї роботи і тих послуг, які надають ці фахівці, а саме фахівці служб у справах дітей та центрів соціальних служб.

Це питання не нове. Воно було згадано в одному з указів Президента, і було там прописано про необхідність навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації і сертифікації таких фахівців. І наша організація, яка з 2007 року працює саме заради розвитку системи підготовки спеціалістів сфери захисту прав дітей, також з метою досягнення цієї мети провела відповідне дослідження, про результати якого зараз розкажу і також запропоную рішення цієї нагальної проблеми.

Ми вважаємо, що навчання фахівців має бути системним, має бути ефективним, доступним на місцях і має відповідати тим функціям, які виконують спеціалісти. Саме тому на початку цього дослідження, яке ми розпочали у вересні 2018 року, ми зібрали всіх спеціалістів, фахівців-експертів, деякі з них присутні тут, і з ними проаналізували функції працівників служб у справах дітей, центрів соціальних служб, щоб зрозуміти, які вміння та навички їм потрібні для того, щоб виконувати ці функції. Після цього було сформовано базові компетенції, тобто ті вміння, знання і навички, які потрібні кожному спеціалісту.

І далі, на наступному етапі, за підтримки Міністерства соціальної політики ми провели опитування, в якому взяли участь 1 тисяча 219 фахівців ССД і ЦСДМ по всій Україні. І які цікаві дані, окрім того, що метою нашого дослідження було все ж таки оцінка моделі базових компетентностей, які цікаві дані ми отримали.

Перше. Це щодо вищої освіти. Спеціалісти служб у справах дітей зазвичай мають вищу освіту і підготовку у управлінні, праві, правових науках або педагогічну підготовку. Мало хто з них мають підготовку саме з допомагаючих професій, тобто соціальна робота, соціальна реабілітація і таке інше. Якщо ми говоримо про працівників центрів соціальних служб, то там переважає психологічна підготовка.

Я сама за освітою соціальний працівник, розумію важливість вищої освіти, але також розумію, що навіть якби результати були такими, що працівники отримали саме вищу освіту за допомагаючими спеціальностями, на жаль, не завжди вища освіта надає практичні навички. Тобто вона надає базові знання. А фахівцям, які працюють на місцях, все ж таки потрібні більш практичні навички, прив'язані до тих функцій, які вони щоденно виконують.

Окрім того, ще одна цікава інформація за результатами дослідження, що менше половини спеціалістів обох – і служби, і центрів соціальних служб – протягом 4-х років хоча би один раз проходили курси підвищення кваліфікації. Тобто і ті, які проходили курси підвищення кваліфікації, на жаль, ми не мали можливості і не ставили це як мету дослідження – оцінку якості цього навчання.

Для мене ці дані, по цих двох пунктах, говорять про те, що існуюча система, на жаль, не може забезпечити належної підготовки спеціалістів. Саме тому нам наразі важливо подумати, яким чином ми можемо це реалізувати, щоб дійсно кожен спеціаліст на місці мав це навчання і

підготовку системною, ефективною та доступною для нього і відповідно до тих завдань, які він зустрічає на робочому місці щодня.

Також щодо нашої розробленої моделі. Всі опитувані оцінили її як таку, яка є ефективною і дійсно могла би забезпечити базову підготовку спеціалістів. Ми виділили ключові компетенції, які спеціалісти - і служби, і центри соціальних служб (ми окремо аналізували ці дані, ключові компетенції), які кожен з представників визнав пріоритетними. Результати цього дослідження ми направили Міністерству соціальної політики і ми розробили на основі моделі компетенції тренінгову програму, яка мала би забезпечити саме отримання знань і навичок відповідних цими фахівцями. Тобто це те, що є.

Чого немає наразі? Це механізму, який би регламентував або регулював саме системну підготовку фахівців на місцях. У зв'язку з цим пропоную включити до рекомендацій наших слухань такі пункти: щодо розробки, затвердження та підтримки реалізації ефективних програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників служб у справах дітей, центрів соціальних служб, основаних на компетентнісному підході.

Вважаємо, що одним з шляхів вирішення цієї задачі може бути створення робочої групи при Міністерстві соціальної політики, до якої будуть входити представники ключових суб'єктів, а також представники громадськості, і разом ми зможемо розробити ці механізми і передивитися нормативно-правові документи, які це регулюють. Тому що, на жаль, не можу зараз сказати, що треба внести зміни до якогось одного конкретного документа. Ми маємо визначитися, як ця система навчання може працювати на рівні нашої країни, подивитися ті інструменти, на ту інфраструктуру, яка існує, і подумати, що треба змінити, щоб це було ефективним.

Дуже дякую за увагу.

РЯБУХА Т.В. Дякую, Дар'я Олександрівна.

Скажіть, будь ласка, та програма, яку ви направили в Міністерство соціальної політики, ви отримали по ній уже висновок від Міністерства?

ПАЛАТНА Д.О. Ми наразі працюємо над цим.

РЯБУХА Т.В. Ви зараз говорили про створення робочої групи. У вас є вже якась робоча група разом з міністерством?

ПАЛАТНА Д.О. Ні, наразі ні.

РЯБУХА Т.В. Добре. Тоді буде велике до вас прохання всі ті пропозиції, які ви тільки що озвучили, в письмовому вигляді або на електронну адресу комітету - будемо чекати.

ПАЛАТНА Д.О. Добре. Обов'язково.

РЯБУХА Т.В. Дякую.

ПАЛАТНА Д.О. Дякую.

РЯБУХА Т.В. Отже, ми заслухали всіх, хто зареєструвався з виступаючих, тепер наразі має можливість виступити громадськість, ті, хто не зареєструвався на виступ. Тому, будь ласка, регламент - 1 хвилина, тому що ми вже перевищили час комітетських слухань.

Будь ласка, я прошу вас. Представтесь, будь ласка.

НЕФЕДОВ В. Дякую. Володимир Нефедов, Центр ініціатив сталого розвитку. На що хотів би звернути увагу в першу чергу? Було дуже багато виступів про захист прав дитини і як це важливо, але незрозуміло: для чого ми захищаємо права дитини? Для чого, яка мета? Жодний виступаючий не сказав про основоположне право дитини, яке "червоною ниткою" проходить через Конвенцію захисту прав дитини, це про право дитини на формування особистості. Право дитини на формування особистості в нашій країні порушується скрізь і майже на кожному кроці.

Стосовно права на формування особистості. Головне, якщо ми підкоримо цій меті кожен закон, кожен крок кожного органу, підкоримо меті права дитини на формування особистості, тоді знімуться питання, про які казав представник ЮНІСЕФ, що в нас будуть розрізнені всі ці питання.

І головне, що ми можемо зробити в даному випадку - це основну увагу звернути на психологічне насильство. Бо саме психологічне насильство, саме психологічний тиск на дитину формує і цю особистість, точніше, "прибиває" цю особистість і порушує це право.

На сьогодні в Україні в суді довести факт психологічного насильства практично неможливо. В усьому світі існують напрацювання цієї теми. Нам не треба вигадувати велосипед. Достатньо, наприклад, державному Інституту психології дати завдання опрацювати все, перекласти, професійно перекласти і опрацювати, проаналізувати, систематизувати все, що

напрацьовано в світі, воно є у відкритому доступі. Зробити професійний переклад і імплементувати це в законодавство. І тоді, коли ми це імплементуємо в законодавство, що, наприклад, такі-то й такі-то конкретні дії - це є ознаки психологічного насильства, тоді ми цю проблему вирішимо раз і назавжди.

Наприклад, така тема, яку піднімав і пан Швець, і, мабуть, про яку буде говорити пан Дубас, це "синдром відчуження батька". Це в усьому світі вже визнано - "синдром відчуження батька" - як психологічне насильство. Точніше, там воно трактується як емоційне насильство.

І рухаємось далі. Якщо ми сформуємо цю систему, для цієї системи багато піднімалось питань про те, що не вистачає кадрів, низька зарплата. Але в Україні є безліч громадських активістів, які можуть і хочуть контролювати ці питання. Точніше, не контролювати, а допомагати в цьому. Волонтери і таке інше. Наприклад, достатньо на базі або Уповноваженого Президента з прав людини, або Уповноваженого Верховної Ради з прав людини створити систему громадського моніторингу, проводити навчання для громадських активістів, систему громадського моніторингу дотримання прав дитини, ми намагались вийти до пана Кулеби, але, що називається, "він морозиться". Можливо, пані Філіпішина по-іншому підійде до цього питання і ми зможемо якось знайти точки дотику.

І головне, що в цьому питанні - це відповідальність, це про що згадувалось неодноразово. В усіх рівнях що нам доводиться робити? Приходимо до служби у справах дітей: "Це не наша компетенція, звертайтеся в ЦСДМ", ЦСДМ: "Це не наша компетенція, звертайтеся у службу у справах дітей".

Нам доведеться вимагати спільного прийому начальника служби у справах дітей і начальника центру соціальних служб, тоді ми знаходимо якийсь результат. Тобто підпорядкувати, наприклад, центри соціальних служб безпосередньо службам у справах дітей.

І наприкінці, дуже дякую, наприкінці хочу дуже підтримати пана Швеця стосовно пропозицій щодо формату. Ми послухали багато презентацій, але це, мабуть, не найкраща площадка для презентацій. Можливо, більше уваги треба приділити пропозиціям і більше часу виділяти саме на пропозиції, а не на презентації.

Дякую.

РЯБУХА Т.В. Добре. Дякую, пане Володимире. Ми врахуємо всі ваші зауваження.

Так, будь ласка. Пропозиції ще ось, представтеся, будь ласка.

ДУБАС І. Доброго дня! Мене звати Ігор Дубас. Я звичайний батько і я є активістом громадського об'єднання "Батько має право". Стикнувся ось з такою от проблемою, з якою стикаються зараз десятки тисяч батьків і матерів по всій Україні, ви знаєте.

Ми зараз багато послухали про проблеми з тематики дітей-сиріт. Але знаєте, у нас є таке ще поняття, як діти-напівсироти. Це діти, які після розлучення не мають доступу до одного з батьків, або один з батьків не має доступу до своєї власної дитини з ініціативи іншого з батьків, які перешкоджають таким зустрічам і участі у вихованні.

Так от, хотів би звернути увагу, що вкрай важливо зараз розробити все ж таки посилення відповідальності за невиконання рішень по участі у вихованні дітей. Бо такі діти, вони хоча і не позбавлені повністю батьківського піклування, але вони страждають. І ви знаєте, наслідки цих страждань - мають величезні психічні та психіатричні наслідки уже, розлади. Тому зараз даний комітет має таку можливість, знаєте, вчинити превентивний захист цього всього. Тому що вкрай невідкладні заходи, як це звучить в назві цього заходу сьогодні, так, це просто внесення змін до певних законів, в тому числі і до Сімейного кодексу, можливо, якщо це буде вкрай потрібним.

Що стосується посилення відповідальності. Ось, як сказав Олександр Швець, є вже готовий законопроект, який він готовий запропонувати на розгляд. І я думаю, що це буде дуже ефективний інструмент для подолання цієї проблеми.

Крім того, хотів би погодитись з деякими колегами, які казали про необхідність навчання деяких працівників служби у справах дітей та соццентрів. Дійсно, стикнулися з такою проблематикою, що вкрай низькокваліфіковані кадри працюють на місцях, зовсім не розуміють проблематики і тенденції, і так далі. Я не кажу за всіх, я кажу там за окремі випадки. І дійсно, цих кадрів не вистачає, тому звичайно.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Переважна більшість...

ДУБАС І. Переважна більшість, на жаль. Тому, звичайно, цій проблематиці також потрібно приділити певну увагу.

Але першочергова увага – це посилення відповідальності за невиконання рішення суду, що каже вже Європейський суд багаторазово! І я

знаю, що на підході ще декілька рішень проти України, які будуть визначати порушення з боку держави саме в цій галузі рішень судів. Крім того, ось якраз виступала рядом з Аксаною Філіпішиною жінка, забув, як її звати, вона дуже добре сказала, я процитую її тезу: "Контакт с родителями – это основной фактор развития ребенка". Все. Просто обеспечьте этот контакт на уровне законодательства, больше ничего.

Спасибо большое.

РЯБУХА Т.В. Дякую.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Шановні колеги, будемо підводити підсумки. Ми і так перебрали годинку із запланованого часу. Я розумію, як непросто було провести сьогоднішні слухання, тому що вони охоплюють дуже багато різних сфер. І це треба було вкластися в певний час. Разом з тим, завдання, яке ми ставили, якраз комплексно подивитися на проблему захисту забезпечення прав дитини з точки зору кожного міністерства, відомства, кожного відповідального органу влади за цю політику.

Відповідний проект постанови напрацьований, рекомендації напрацьовані. Я пропонував би, щоб до п'ятниці в будь-якому вигляді вам прийнятному, краще в електронному, на комітет направити свої, можливо, доповнення, якісь застереження і до постанови, і до рекомендацій. У нас в понеділок планується засідання комітету, де ми вже плануємо розглянути, не затвердити ще, але розглянути проект даної постанови з тим, аби авторами цієї постанови стали всі депутати, які входять до комітету з різних політичних сил, і далі ми вже почали працювати.

Це перший крок, який зробив комітет в реалізації політики захисту забезпечення прав дитини. У нас є достатньо серйозний план на наступний рік роботи, починаючи з виїзних засідань і закінчуючи предметними конкретними нарадами по вузьких темах, які потребують або законодавчої функції парламенту, або ж контрольної функції парламенту.

Тому ще раз дякую усім, хто взяв участь, хто добув до фіналу. Окремі слова підтримки службам у справах дітей. Все нормально. Скоро ви будете другими після "губернатора" у своїх областях. І я сподіваюсь, що з тих амбітних завдань, які ставляться сьогодні комітетом і головою комітету Олександром Ткаченком, Тетяною Рябухою як керівником підкомітету, нам вдасться достатньо серйозно просунутись.

Дякую.

РЯБУХА Т.В. Дякую ще раз усім за активність.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Окремо хочу подякувати Наталі Петрівні, Ірі, Людмилі Семенівні, які всі ці матеріали в дуже короткий час змогли узагальнити, перечитати, перевірити і підготувати необхідні проекти рішень.

РЯБУХА Т.В. І, звісно ж, вам, Юрію Олексійовичу, за ваш проект постанови, за вашу постанову, яка, ще раз говорю, стала поштовхом до сьогоднішніх комітетських слухань.

Також усім дякую за активну позицію.

Наразі я думаю, що наші комітетські слухання сьогодні, це буде такий певний план заходів, направлених на захист прав дітей, або ж таки на право дитини на формування особистості – яким чином це не назвеш, але всі ми сьогодні тут зібралися заради наших дітей, нашого майбутнього.

Тому я усім дякую.

І ще раз, свої пропозиції надсилайте до 20 грудня.

Дякуємо вам.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Можна хвилиночку? Тобто ми вносимо якісь свої поправки чи пропозиції і наступного понеділка зустрічаємося знову?

РЯБУХА Т.В. Ні. Ви вносите свої пропозиції, ми їх включаємо, розглядаємо. Включаємо на розгляд комітету в понеділок.

Це буде тільки проект.